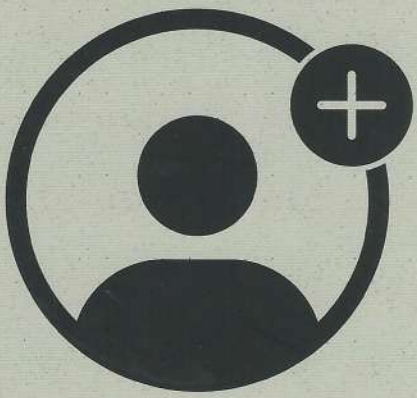
ÖLÜMDEN SONRA

FRANÇOIS J. BONNET
ÇEVİREN: AYŞEN SARI

Ölümden Sonra

Şimdinin Arka Yüzü Üzerine Deneme

François J. Bonnet

Çeviren: Ayşen Sarı

Gri Yayın Dizisi: 123

Aprés la mort

ISBN 978-625-8345-04-9

© Editions de l'éclat, Paris (http://www.lyber-eclat.net), 2012
Türkçe yayın hakları © Pan Yayıncılık, 2020
Sertifika No: 44720

• Birinci Baskı: Eylül 2022
• Yayın Yönetmeni: Işık Tabar Gençer
Editör: Ebru Elbaşıoğlu
• Redaksiyon: Can Batukan
• Kapak Grafiği: Davut Yücel
• Baskı Hazırlık: Fatma Tulum Eryoldaş
• Baskı: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. 2622. Sok. No: 6/31
Bağcılar, İstanbul
Tel.: (0212) 445 32 38
Sertifika No: 44871

Pan Yayıncılık
Esentepe Mah. Gazeteciler Sitesi Yazarlar Sokak No: 4
Şişli 34394 İSTANBUL
• Tel: (0212) 261 80 72 - 227 56 75
www.pankitap.com

ÖLÜMDEN SONRA

Şimdinin Arka Yüzü Üzerine Deneme

François J. Bonnet

Çeviren: Ayşen Sarı

İçindekiler

1. Aneztezi, Amnezi 9
   Tıpkısının aynısı 11
   Artık hissetmemek 20
   Unutmak 26

2. Şimdiki zamanın bitimsizliği 35
   Totoloji 37
   Senkronizasyon 44
   Tehlike 54

3. Zamanın yer kaplayışı 63
   Fetih 65
   Dünyanın sonları 72
   Şimdinin gölgesi 79

"Ve hiçbir yaşam, hiçbir şimdide yaşamaktan tatmin olmaz. Zira o kendisini sürdürdüğü oranda yaşamdır ve yaşamdan yoksun kaldığı oranda kendisini gelecekte sürdürür. Oysa eğer kendisine şimdi ve burada tümüyle sahip olsaydı ve hiçbir şeyden yoksun olmasaydı, onu gelecekte hiçbir şey beklemiyor olsaydı, kendisini sürdürmeyecekti: O, yaşamda olmayı bırakacaktı."

Carlo Michelstaedter

1. Anestezi, Amnezi

Ben sonluyum. İşte belki de öne sürebileceğim yegâne önerme bu. Ancak belki de artık daima ifade etmiş olduğu şeyi ondan daha iyi ifade etmiyor. Ölüm gitgide arka planı terk ediyor. "Öleceğim," demek ya da dosdoğru "Ben ölümlüyüm," demek artık o kadar kolay değil. Ölüm apaçıklığını yitirdi artık. Bu tür önermelerin kesinliği gitgide azalıyor. Çok yakında biyoteknolojik gelişmelerin bizi geleneksel anlamıyla ölüm kavramını kökten gözden geçirmeye zorlaması kaçınılmaz olacak. Bu sözcük tek anlamlılığını (*univocité*) yitirecek. Varlıklı ölüm kaçkınlarının dondurulmuş (*cryonisé*) bedenleri ölümün geri döndürülemezliği hakkında daha şimdiden şüphe tohumları ekiyor. Günün birinde bu donuk bedenler ayağa kalkıp tekrar yürümeye başladığı takdirde ölüm hakkında ne denebilir? Bir gedik açılıyor ve şimdiden içine bir soru seli akıyor. Bütün organlarımız, kemiklerimiz, dokularımız ve vücut sıvılarımız teker teker yenileriyle değiştirildiğinde eski organizmamız yerini yeni, toplanmış ve parça parça yeniden birleştirilmiş kompozit bir bedene bıraktığında ölü olacak mıyız? Kendimizi defalarca yeniledikten, yeniden yarattıktan sonra "Ben birçok kereler öldüm," deme hakkımız olacak mı? DNA'mızın kaç defa kopyalanmasından ve değiştirilmesinden sonra esas *ben*'in, yerini yenilen-

miş bir *ben*'e bırakarak öldüğüne kanaat getireceğiz? Tıpkı Theseus'un gemisi gibi: hem aynı hem de farklı. Acaba beynimiz ve onunla birlikte düşünce ve anılarımız modellenerek yeniden üretildiğinde, bilişsel hafızalara yüklenerek bedenimizi işe yaramaz kıldığında hâlâ kendimiz olacak mıyız? Henüz bu noktaya gelmedik. En azından şimdilik. Ancak ölümsüzlük şu an için ulaşılmaz bir hayal olsa da, yaşam süresini uzatma teknolojisi öylesine makul hâle geliyor ki, yakında yaşamı ölümün aynadaki basit bir yansıması olarak tanımlamamız mümkün olmayacak.

Bununla birlikte, ölümsüzlüğe ulaşılmasını neredeyse kesin gören fütürist anlatıları bir kenara bırakmamız ve 21. yüzyılın başlarında yaşayan –hiç şüphesiz yokolmaya mahkûm– insanlar olduğumuzu kabul etmemiz de tuhaf bir biçimde benzer bir sonuç üretiyor: Ölümü bize vermiyor. Ölüm yine uzak, anlaşılması zor, inanılması güç ve muğlak. Dahası, insanın kendi ölümlülüğü üzerinden kendi kendisini kökten bir biçimde meydana getirmesi asla mümkün değildir. Ölüm veya daha doğrusu *kendi ölümümüz* deneyim alanımızın dışında kalır ve bu nedenle doğrulanamaz. Bununla birlikte kişi "kendisi adına" hayatta olma sezgisini kendi varoluş deneyiminden yola çıkarak doğrulayabilir. Öyleyse *varolan varlıklar* olarak kendimizi temellendirmemizin mümkün göründüğü tek önerme kendimize has kısmi (*local*) karakteri-

mizdir. Esasında canlı varlığın ne *olduğunu* genel mânâda tanımlamaya dönük sayısız denemenin hiçbiri tümüyle tatmin edici olamamıştır. Üreme, homeostaz[1] [dengeleşim] ve kendini koruma çoğunlukla canlı organizmaların değişmez özellikleri olarak ele alınır, fakat tüm bu işlevler yalnızca bir organizmanın *içinde gerçekleşmeleri* hâlinde bir anlam ifade eder. Canlı bir varlığın bütünlüğü doğrudan doğruya onun bir alana dahil oluşuyla ilgilidir. Bu nedenle hiçbir organizma onu biçimlendiren ve dış dünyayla arasında bir arayüz oluşturmasına izin veren kısmilik (*localité*) olmadan varlığını sürdüremez.

Bu kısmiliği, bu uzamsal sınırı onu cisimleştiren ve beni ben yapan bedenim vasıtasıyla kavrarım. Ayrıca bedenimin bu sınırı, kendisini her açığa vurduğunda yeniden gizlediğim, varoluşumun sonsuz rüyasının ışıltısı sürsün diye tekrar unutuluşa bıraktığım bir sırdır. Yine de, belli bir noktada, canlı bir varlık olarak bilincine vardığım ilk şeyin sınırlarım olduğunu kabullenmek zorundayım. Bu bana zevk ve acı veren tenimin yüzeyinin sınırıdır. Büyümemin, hareket kabiliyetimin ve erişimimin sınırları; kuvvetimin, yapabileceklerimin ve canlılığımın sınırları; duyularımın sınırları.

Bizi birer birey hâline getiren bu sınırlar, bu hudutlardır. Kendinin bilinci öyleyse, belki de sadece

[1] Çevresinde gerçekleşen olumsuzluklar karşısında hücrenin veya organizmanın kendi dengelerini koruma çabası ve değişen koşullara göre iç dengenin aktif düzenlemesi. (ç.n.)

sonlu olduğumuzun, yani bedenin içiyle dışı arasındaki bir sınır olduğumuzun farkında olmaktan başka bir şey değildir. Eğer bu sınır bozulursa ve gri maddemi veya kanımı kaybedersem, eğer sonlu varlığım bütünüyle açılır, moleküllerine ayrılır ve içindekiler dışarı dağılırsa yokolacak olan benim dünyaya dair deneyimimin bütünüdür. "Ben" kaybolur. İçerisini ve dışarısını belirleyen bu sınır olmadan herhangi bir ilişki, etkileşim veya geçişkenlik mümkün olmaz. Her şey farklılaşmamış, ezeli-ebedi ve sonsuz bir uzamda donakalmış bir biçimde çoktan orada olacaktır.

Diğer taraftan, varoluşun sonlu karakteri doğrudan oluşların ve ilişkilerin olanaklarına ya da daha ziyade *zorunluluklarına* yol açar. Varlığımın indirgenemezliği sonlu karakterinden gelir. Ve onun oluşlara kendini açabilmesini sağlayan da bu sonluluğudur. Varoluşunun zaman ve mekân sınırlarını çizmek, doğrudan doğruya *dışarıda ve zamanın içinde* gidip gelmek, evrilmek ve harekete geçmek anlamına gelir. Aslında, her yerde her zaman bulunmayarak, ebedi olmayarak yapabileceğim, daha doğrusu *tek yapabildiğim* (oluş hâlinde) olmak ve yer değiştirmektir.

Bu sonlu-oluş, varoluşumun indirgenemez kutbu, bedenime eklenip onunla bütünleşerek dış uzamda, yani dünyada gelişir. Bu durum duyumsamaların, duyguların (*affect*) ve kavramların bir araya toplandığı, düzenlendiği, hiyerarşik olarak sıralandığı, değiş

tokuş edildiği ve tanrılar, insanlar, hayvanlar ve bitkiler arasında olduğu gibi çakıl taşından teknik nesnelere, oradan da yıldızlara kadar sayısız *başka* cansız varlığa dağıtıldığı son derece karmaşık bir arayüzleme gerektirir.

Bu nedenle yaşam deneyimi öncelikle kutuplu ve sonlu varlık ile onu çevreleyip kuşatan çoklu, potansiyel olarak ezeli-ebedi ve sonsuz dünya arasındaki eklemlenme içerisinde temellenir. Öte yandan sonsuzluk ve ezeli-ebediyet burada matematiksel, uzamsal veya zamansal belirlenimler gibi anlaşılmamalıdır. Burada daha çok anlaşılması gereken, bu terimler üzerinden her noktada sınırlarını ve menzilini bilmediğimiz dünyanın, her yerde oluşuna (*omniprésence*) üstün gelen aşma boyutudur. Bu nedenle sonsuzluk ve ezeli-ebediyet burada *belirsizler/tanımsızlar* olarak anılır. Dolayısıyla, potansiyel olarak sınır-dışında oldukları sürece kısmi, bölgesel ve sonlu-oluşa karşı çıkarlar.

Noktasal varlık ile ölçüsüz yer kaplamayı birbirine bağlayan bu eşleşme olmadan hiçbir şey mümkün değildir. Bu eşleşme, etrafında her şeyin yayıldığı ve yankılandığı/rezonans oluşturduğu (*résonner*) ana ekseni oluşturur. Bu kulağa bir apaçıklık (évidence), hepimizin yapmış olduğu gibi onu az ya da çok belirgin bir biçimde biçimlendiren fakat bu eşleşmeyi de

daima dünyayla ilişkimizin başlangıç matrisi[2] olarak kullanan bir ilk gözlem gibi gelebilir. Ancak bu bağlantıdaki hiçbir şey apaçık değildir. Dahası, basitçe söylersek bu eşleşme zehirlidir. Buradan bir şey sızmaktadır. Arayüzlemenin dengesi durmaksızın bozulur.

İki yaşamsal kuvvet arasında bir ikileşme, bir ıraksama vardır: sonlu-varlığın (yani, günümüzde hâlâ kullanıldığı şekliyle, doğumdan ölüme kadar) kademeli ve tek yönlü varoluşunu harekete geçiren merkezcil kuvvet ile çok yönlü dünyevi akımları (bireyi, onu aşan ve onun ötesine geçen işaretlenmemiş bir zamana ve mekâna yerleştiren çerçeveleri) yönlendiren merkezkaç kuvveti. Bu ikileşme, iki zıt gücün karşı karşıya gelmesinden ziyade, artık bir arada tutunamayan iki oluşun birbirinden ayrılmasından kaynaklanır.

Fakat burada gene de devinimsel bir dengesizlik vardır: Bir kuvvet baskın çıkar ve diğerini bir vakum hareketi meydana getirerek içine çeker. Burada kısmi, sonlu-varlık mağlup hâlde, kendini dünyanın hareket ve değiş tokuşuna çekilmiş bulur. Bu metnin amacı, böylesi bir ikileşmenin sonuçlarını göstermek, yaşamlarımız üzerindeki etkisini görünür kılmak, zehrini tanımlamak ve nedenlerini tespit etmektir. Ayrıca, böylesi bir ikileşmeyi gün yüzüne çıkarabilmek için sonuçlarını göz önüne sermemiz gerekecektir.

[2] Kalıp ya da rahim anlamında. (ç.n.)

Öyleyse, bireylerin varoluşunu yöneten eşleşme dengesiz hâle geldiğinde, sonlu-varlık dünyanın sonsuzluğuna dağıldığında ne olur? Sonsuz dünyanın sonlu-varlık üzerindeki çekim gücü neye karşılık gelir? Başlangıç olarak, böylesi bir önceliği somutlaştıran bir dizi davranışı genel bir kavram etrafında bir araya getirebiliriz: *Kurban*. Burada kurban tam bir hasret ânı olarak anlaşılmalıdır: Sonlu-varlığın dünyevi mekânın sınırsızlığında erimek ve yalnızca dünyalı-varlığa, yani diğerleri gibi kendisinin farkında olmayan bir varlığa dönüşmek amacıyla bir kısmilik olarak kendini unuttuğu veya kendini inkâr ettiği an.

Demek ki bu kurbansal kategori, "güneşsel" tanrılara adanan armağanın saf kaybını ve fazlalığı dönüştüren ayine değgin harcama faaliyetlerine gönderme yapmaz. Yeftah ya da İbrahim'in imtihanlarında olduğu gibi, Tanrı'ya bağlılık yeminiyle de alakası yoktur. Burada daha ziyade, kişinin kendi benliğini tehlikeye attığı kökten ve öz-yaratımsal (*autogène*)[3] bir kurbansal kategori söz konusudur. Burada geçtiği şekliyle kurban etme, kendini kurban etme (*autosacrifice*), diğer herkesin yararına kendini yok etme (*destruction de soi*) olarak anlaşılır. İlk bakışta bu durum istisna olarak görülebilir. Oysa ki tam aksine kuraldır.

Aslında kendini kurban etmenin, benliğini inkâr etmekten kendini öldürmeye kadar uzanan feragat

[3] Kendi kendini doğuran anlamında. (ç.n.)

yelpazesi boyunca sayısız derecesi vardır. Kendini kurban etmek, *kendini kutsal kılmak*, sonsuz dünyada ortaya çıkacak olayların yararına kendi sonlu-varlığını sona erdirmektir. Tanrısı adına kendini havaya uçurarak şehit olmak, asker olup canını vatanına adamak, canını tehlikeye atarak tanımadığı hayatları kurtarmak için ateşe atlamaktır. Fakat aynı ölçüde, belki daha üstü kapalı bir şekilde, çalıştığımız işyerinin büyümesine katkıda bulunmak için zamanımızı tüketmek ve uzun vadede geleceğimizi, bizi aşan soyut bir yapının geleceğine köle ederek kendimizi öldürmektir. Her kurbanda ayrıca sonlu-varlığın ayrıcalıklarını kabul etmeyen kasvetli bir güç kendini gösterir.

Eğer bir kurbanın etki alanı ve meşruluğu sonsuz dünyada değerlendirilip tartışılabiliyorsa, sonlu-varlığın yokoluşuna asla paha biçilemez. Kendimi kurban ederek benden sonra uzun süre devam edeceğine dair kökten bir kesinliğe sahip olmadığım ve her halükârda artık varolmayacağı için benim açımdan tüm bağlamını yitirecek bir dünya üzerinde etkiler yaratırım. Böylece, tam mânâsıyla imkânsız bir işlem gerçekleşir. Bu yüzden, kendini kurban etmek kelimenin tam anlamıyla saçma davranmak, sonlu-varlık söz konusu olduğunda işitilmez bir biçimde davranmaktır. Yine de birçok medeniyetin kurucu edimi tam da budur; inancın kökten bir şekilde eyleme geçmesi.

Kurban olma, böylece iki oluş arasındaki ayrışma

düzeyinin ulaştığı seviyeyi ve birinin diğeri lehine tamamen unutuluşunu gösterir. Bununla birlikte sonlu-varlığın çözülmesi tam olarak bireyin yıkımıyla aynı şey değildir. Zira birey sadece başkalarının oluşları tarafından sürüklenerek kendi yokluğunda nasıl gelişeceğini bilir. Ancak ayrışma sonlu-varlığı silecek kadar güçlü olduğunda, sonlu-varlık kendisini sildiğinde değişen tek şey, sonlu-varlığın dünyayla ilişkisinin kendisidir. Bireyi kuran sonlu-varlık ile dünya içerisinde onu tanımlayan tasarlanmış-varlığı arasındaki bu ayrışma birdenbire ortaya çıkmaz. Bu durum kütle çekimi hareketlerinin veya rastgele yeryüzü kuvvetlerinin ürünü değildir; dispositiflerin,[4] yakınsayan ideolojilerin sonucudur. Ve eğer bu etkiler ilk toplumların ortaya çıkışına dek geri gidiyorsa, eğer başından beri dinî dispositiflerin ve aşkınlığın icadında içerildilerse, yarı-tamamlanışları ve genellenmeleri de onlara kıyasla yakın tarihe ait olacaktır. O hâlde bize, günümüzde böylesi bir ikileşmeye yol açan ve onu sürdüren mekanizmaları belirlemek kalıyor.

[4] Dispositif kavramı dilimize "aygıt" olarak da çevrilebilir ancak biz bu kavramın Michel Foucault'nun düşüncesindeki özel anlam yükünü de dikkate alarak koymak/yerleştirmek (*poser*), konum/konumlandırma (*position*), yerini değiştirmek/yeniden konumlandırmak/yerleştirmek (*disposer*) sözcükleriyle olan ilişkilerini de içerecek biçimde olduğu gibi bırakmayı tercih ediyoruz. (ç.n.)

Başta gösterisel boyutu olmak üzere, sanayi sonrası toplumunun belirtilerini tanımlamak amacıyla birçok girişimde bulunuldu. Kendilerine çelişkili bir biçimde nadiren başvuruluyorsa da bu farklı yaklaşımlar aracılığıyla toplumsal yapılanmada maddi olmayan varlıkların (imgeler, bilgiler, enformasyonlar) egemenliğiyle ilgili geniş bir davranış yelpazesini kapsayan bir fenomen ortaya çıkmış gibi görünüyor. Bu fenomen *anestezi*dir. Anestezi aslında yukarıda tanımlanan ayrışmayı, yani sonlu-varlık ile dünyevi ya da tasarlanmış-varlık arasındaki bölünmenin ortaya çıkışını saptamanın farklı bir yolundan başka bir şey değildir.

Kısmi oluşuyla sonlu-varlık, potansiyel olarak sonsuz ve ezeli-ebedi bir zaman-mekânla yüzleşerek kendini olumlar. Tasarlanmış-varlık ise her şeyle oluşturabileceği etkileşimler üzerinden kendini tanımlar. Anestezi, sonlu-varlık ile tasarlanmış-varlık arasında gitgide büyüyen bölünmeden (*schize*)[5] meydana gelmez, daha ziyade ona katkıda bulunur. Öyleyse ayrılmanın bir sonucu olmaktan çok, ona yol açabilecek mekanizmalardan biridir. Bu nedenle doğrudan etkilerini olduğu kadar, ortaya çıkış ve genişleme koşullarını da sorgulamak gerekir.

[5] Burada ruh bölünmesi mânâsına gelen şizofreni teriminin kökünde yer almakta olan "schizo" kelimesini de akılda tutmakta fayda var. (ç.n.)

Ancak her şeyden önce bu anestezinin tam olarak neleri kapsadığını incelemek lazım. Ayrılmanın neden olduğu kaçınılmaz psikolojik değişimler hakikaten doğrudan fiziksel sonuçlara yol açsalar bile, anestezi burada tamamıyla fizyolojik değildir. Sadece sembolik veya mecazi de değildir. O tam olarak bir duyumsama eksikliğini ve gitgide artan hissetme yetersizliğini anlatır.

Böylece, anesteziyi ve onun retiküler sistemlere (insanlar-arası ağlara) katılımını tersine otizm olarak tanımlayabiliriz. Otizm şeylerle *pathos* üzerinden ilişkiler kurar. Bunun neticesi olarak bireyin, sözel olsun olmasın iletişim sistemlerini anlamasında, ilişkiler-arası ağlara girmesinde ve katkıda bulunmasında engel oluşturur. Yani sezgiyi ve dolayımsızlığı harekete geçirir. Öte yanda anestezi ise kendi adına tartışılanı, algılananın değiş tokuşunu ve ağlarını, doğrudan duyulur bir ilişkinin kaybedilmesi pahasına ya da işaret edici/gösteren (*signifiante*) bir boyut tarafından daha az kuşatılmış ve hattâ onu çevreleyen işaretler/göstergeler (*signes*) tarafından daha az yapılandırılmış olarak kutsar.

O hâlde sanayi sonrası toplumların anestezisi, sembolik veya başka türlü bir alışverişin nesnesi olamayacak her şeye karşı kayıtsızlığa (*apathie*) dönüşür. Aslında kullanım değerinin değişim değerine dönüşmesinin mantıksal evrimi burada bir sonraki aşamaya geçmiştir: Artık sadece ticari mal, hammadde

veya somut nesnelerle değil, bilgi ve enformasyonla da ilgilidir. Bilme (*savoir*) elbette her zaman stratejik bir avantaj ve bir tahakküm aracı olarak kullanılmıştır. Elbette daima maddi servete dönüştürülebilmiştir (Yahuda'nın otuz dinarından tutun da sosyal ağlarca toplanan kişisel bilgilerin satışı da dahil olmak üzere endüstriyel casusluk içerisinde pazarlığı yapılan servetlere kadar). Fakat "enformasyon" çağında ortaya çıkan yeni bir şey vardır: Kendi değerinin takdir edildiğini görmek için fiziksel dünyaya "inmeye" gitgide daha az ihtiyaç duyan ekonomik bilgi çevriminin özerkleşmesi; ister takipçi sayısıyla, ister etkileşimle ya da ürettiği "vızıltı"[6] sayısıyla ölçülsün, artık değeri ortaya koyduğu *etki* ve *nüfuz* ile hesaplanmaktadır.

İşte böylece bireyin kendisi bazen üretici fakat çoğu zaman tüketici olarak, bilgi dolaşımındaki bir aracı hâline gelir. Duyulur olanın bu şekilde kullanımıyla birey (zira enformasyon, kavranabilir bir "maddi olmayan töz" olmadan önce daima duyulur bir bileşke, yani tanık olduğumuz ve bildirdiğimiz algıların toplamı tarafından vektörleştirilir) enformasyon akışına eklemek istemediği, nasıl ekleyeceğini bilmediği veya ekleyemediği her türlü duyu deneyimi karşısında artan bir kayıtsızlık göstermeye başlar.

Özellikle son elli yılda telekomünikasyon teknolojisi-

[6] Eğlenceli ve ilgi çekici haber, reklam vb. yaratarak insanları belli bir marka hakkında konuşturmak, söylentiler yaydırmak (vızıldatmak) ve böylelikle markanın tanınırlığını sağlamak. (ç.n.)

nin gelişmesi sayesinde, tam bir enformasyon ekonomisi kurulmuştur. Bununla beraber, farklı kanallar aracılığıyla işleyen fakat hep aynı mekanizmadan yararlanan ve aynı gizli iletiyi taşıyan enformasyonlarla bir ilişki gelişmiştir – bu aslında dünyayla kurulan bir ilişkidir.

Örneğin, herkesin sonsuza kadar genç kalacağını taahhüt eden reklam dünyası, tüketimi hızlandırmak için yalnızca gençliğin çekiciliğini kullanan bir pazarlama mantığına aşırı biçimde bel bağlamaz. O, sanayi sonrası toplumların çok daha genel bir kaygısını ortaya koyar: sınırların ve her şeyden önce, bir süreliğine daha nihai sınır olan ölümün büyüsü.

Her toplum kendini söylenemeyen ve gizlenmesi gerekenler kadar, söylenmesi ve gösterilmesi gerekenler etrafında şekillendirir. Sembolik bir malzeme olarak ölüm, bu noktada, sonsuz dünyanın mantığının ciddi bir rakibidir. Zira tam olarak her bir kişinin sonluluğuna atıfta bulunarak sonlu-varlığı çağırır, böylece insanların içinden çıkılmaz şekilde ayrışmış doğasının altını çizer.

Ne de olsa enformasyon imparatorluğunun yükselişinin ardında aslında gizli bir topluluk rüyası yatar. Şüphesiz bu yalnızca "uzaktakilerin uzaktakilerle" oluşturduğu bir topluluk olabilir, ama herkesin kendini yine de dile getirilebilir dünyanın yüzeyinde, varlığın dışında kalan dünyanın farklılaşmamış bir ifade düzleminde kaynaşmış bir şekilde bulacağı bir topluluk...

Toplumun peşinden koştuğu şey Ezeli-Ebediyet'tir. Onu meydana getiren insanların tamamını bu arayışa dahil eder ve hepsinin, varoluşlarının sınırsızlığına, güçlerine ve daimi gençliklerine inanmalarını sağlar. Genç bedenlerin yüceltilmesi, onları çevreleyen hijyenizm, el değmemiş olarak korunmaları, aşırı-canlılık (*hyper-vitalité*) hâlindeki bir dünyada yaşayan görkemli bedenler olarak kurgulanmaları hep aynı hedefe doğru atılmış oklardır: İnsan bedeninin sembolik olarak ezeli-ebediyete yerleştirilmesi, yani soyutlaştırılması. Elbette gençlik basit bir ideolojik kurguya indirgenemez. Elbette arzu edilen bir canlılık hâlinin yeniden kazanılmasıdır. Ancak tam olarak medet umulduğu şekliyle gençlik, asla bu arzu edilirliği karşılamaz. Gençliğin özendirilmesi hiçbir şekilde ondan zevk almaya davet değildir. O daima bağlantısız bir görüntüdür ve bütün çağrılara rağmen hep daha sonraya ertelenir. Zira eğer gençlik ezeli-ebediyete işaret ediyorsa, o hâlde bir kez daha tadını çıkarmak için her zaman vakit vardır, yani hiçbir zaman. Gençlik bu hâliyle tüketilmemelidir. Arzuların tatminine yansıtılmamalıdır çünkü o zaman genç bedenler lekelenir, bozulur ve gerçekleşmesi an meselesi olup yine de uzakta onları bekleyen ölüme sunulur. Ayrıca gençliğe, somut olarak sunabileceğinden daha çok, önerdiği şey için başvurulur: sonun uzak bir ufka gönderilmesi.

Bu hâliyle ölümü savuşturma girişiminde gençli-

ğin kullanılması, anestezik süreçlerden kaynaklanan bir oyalama tekniğinin parçası olması açısından özellikle açıklayıcıdır. Bu oyalama, insanı imgelerin imparatorluğunda yüzen ve her yerde her zaman hazır bulunan bir figür olarak düşlenen genç varlığın inorganik ve sonsuz işaretleri/göstergeleri tarafından yapılandırılmış bir alana nakletmek üzere sonlu-varlık şeklindeki son hâlinden uzaklaştıran şeydir.

Anestezinin, duyulur olanı gizleyerek dünyayı inkâr ettiği ve varlığı kendi içine katladığı, böylece dışarısıyla arayüzünü kırdığı düşünülebilir. Aslında gerçekleşen tam tersidir: Duyulur olanı, sadece pazarlanabilir bir işarete/sinyale dönüştürülebilecek olanları tutan bir elekten geçirerek, dünyayla ve duyumsamaların imgeleri tarafından maskelenmiş olan kendi kendimizle her türlü doğrudan, *pathos*'a dair ilişkiden vazgeçeriz. İşte bu yüzden gençliğin duyulur imgesi hep bu kadar sterilize ve gerçek zevkten yoksundur. Yalnızca arzunun, zevkin çağrıştırılmasını sağlamakla yükümlüdür, ama asla onu edimselleştirmekle ilgilenmez. Bu anlamda *anestezi, duyulur olanın soyutlanması rejimidir* denebilir. Dolayısıyla duyumsamanın yokluğundan çok, duyulur olanı yönlendirecek, çerçeveleyecek ve ticaretine izin verecek işaret edici/gösteren bir okuma şeması tarafından (*lecture signifiante*) önceden oluşturulmasına tekabül eder. Bu sayede şartlanmasına da katkıda bulunur.

Yapısal baskılara ve kayıtsızlaştırma güçlerine her zamankinden daha şiddetli maruz kaldıkça, yalnızca hissedebilmek gitgide daha karmaşık bir mesele hâline gelmektedir. Anestezinin gördüğü, işittiği, hissettiği her şey işaret/gösterge üretir ve derhal dünyevi bir ilişkiye yatırımının yapılması gerekir, aksi takdirde algılanan şey etkisiz hâle gelecek ve hızla yokolacaktır. Bu nedenle, böylesi bir anestezinin duyulur olanın seyrekleşmesinin sonucu olduğu söylenemez. O duyusal bir yoksunlukla bir tutulamaz. Aksine, duyulur olana karşı kayıtsızlık gösterir. Ve bu kayıtsızlığın kendisi herhangi bir yoksulluktan kaynaklanmaz. Tam tersine bunun nedeni taleplerin aşırı fazlalığıdır.

Unutmak

Aslında anestezi, duyumsamaların yokluğunda değil, tam aksine bu aynı duyumsamaların tümünü *in fine* (kısacası) özdeş yapan duyusal bir doygunlukla meydana gelir. Duyulur olanın ticaretinin doğrudan sonucu, onun çoğaltılması, geniş ölçekte yayılması ve birikimi olmuştur. Kültürel malların üretimiyle ve bir kitle sanatının –üstelik, hiçbir zaman, meyvesi olduğu bir kitleselleşmeyi açıkça işletmeye çalışan hayali (*fantasmatique*) ve ticari (*mercatique*) bir üretimden başka bir

şey olmayan bir kitle– ortak gelişimi ile başlayıp meşruiyeti yalnızca görünüşlerinde yatan ve böylece gösteri paradigmasını mükemmel bir biçimde kucaklayan çeşitli ve sürekli bir duyu akışları demetinin kurulmasıyla sona erer: "Görünür olan iyidir, iyi olan görünür." Her yerde ve her an; gözümüze, kulağımıza sunulan, bu duyu organlarını sürekli artan bir ritme maruz bırakan, yakalayan ve farklı iletişim araçlarıyla büyüleyen görüntüler ve sesler yansıtılır. Öte yandan, duyulur olanın farklı araçlar aracılığıyla "türlere ayrılması" (*spéciation*) olgusu altüst olmaya başlamıştır. Zira geleneksel medya yöntemlerinin (radyo, televizyon, basın) ve kültürel ürünlere (müzik, sinema) erişimin gitgide tek bir küresel görsel-işitsel vektör etrafında birleştiği görülür: İnternet. Bu programlanmış hegemonya, İnternet sözünün kullanımı zaten azalmaya başladığından daha da çarpıcıdır. Gerçekten de internete "*giriyorum*" veya bağlanıyorum lafları artık yürürlükten kalkmış gibidir zira zaten hep orada, hep bağlı ve kesintisiz akışların cazibesine boyun eğerek yaşıyoruz.

Demek ki, anestezi, hissetmek üzere verilenin içsel niteliklerine duyumsamaların rezonans yokluğundan daha az bağlıdır. Duyulur olanın körelmesi olarak anestezi, algılayan öznelerin dikkat anlarının, duyuların, daha doğrusu duyusal deneyimlerin artan zorluğundan kaynaklanarak gitgide azalmasının ve geçici hâle gelişinin zamanla göz önüne serilmesidir. Sanayi son-

rası toplum ağlarının sürekli duyusal akışında, daha ilki "gelişme" fırsatı bile bulamadan bir duyumsama diğerini kovalar. Kendisi de muhtemelen başka bir tanesi tarafından ihmal edilecek bir duyumsama uğruna önce ilkinden, sonra diğerinden, bir sonrakinden vs. vazgeçilir. Bu böyle devam eder. Çağdaş dünyanın genelleştirilmiş anestezisi bu nedenle bir tür amnezidir aslında: Bir olayın diğerini, "epigenetik" bir boyut ortaya çıkmadan, yani olaya karşı *tutarlı* davranmak zorunda kalmadan sildiği çocukluk evresine dönüş.

Kayıtsızlık ve tutarsızlık bu nedenle anestezinin amneziden kaynaklandığı, duygusuzluğun (*apathie*) unutmaya yaklaştığı aynı işlevsel prizmanın iki yüzü olarak ortaya çıkar. Böylesi bir amneziyi başlatan motor duyu akışları arttıkça daha açık ve net bir hâl alır. Üstelik bu yüklenme, öncelikle, hem verim hem de depolama açısından duyu akışı alışverişini sınırlayan teknik kısıtlamaların yavaş yavaş üstesinden gelinmesinden kaynaklanmaktadır. Bu ivmelenmeye yol açan, arz ve erişimin davranışları değiştirdiği ve yeni ihtiyaçları doğurduğu ("*technology-push*" adı verilen strateji) iyi bilinen bir alıştırma etkisidir. Öte yandan, 21. yüzyılın başında doğan ve dolayısıyla duyu akışına sürekli ve genel bir erişim çağında yaşayan nesil, aynı anda ortaya çıkan enformasyon katmanlarının paralel yönetimi hakkında çok ileri melekeler geliştirir. Bu kapasiteler hakikaten de artık her türlü bilgi işletim sisteminin

merkezinde yer alan bilgisayar teknolojilerinin "çoklu görev" yaklaşımıyla son derece cezbedilmiş ve desteklenmiştir. Bununla birlikte, bir akıştan diğerine geçme konusundaki bu yeni beceriye, tek bir akışta kalan ve varolduğu müddetçe onu izleyen bir zorluk; durmadan artan bir zorluk eklenir. Çeşitli kollara ayrılan duyusal akımlar, daha yoğun ve daha hızlı hâle geldikçe karşı koymanın giderek daha zorlaştığı bir çekim kuvveti oluşturur. Fiziksel kısıtlamalarından kurtulmuş bir duyu nesnesinin çoklu katmanları herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde üst üste gelmeye çalışır.

Öte yandan, sinema endüstrisi kısa süre önce yeni bir aşamaya geçmiştir. Disney artık, filmlere "daha yüksek" bir değer katacak olan "ikinci ekran" konsepti üzerinde çalışmakta. Görünüşe bakılırsa, şimdilik eski filmlerin sinema salonlarında yeniden gösterimine yönelik olarak kullanılan bu konsept, artık yeterli olmayan ev tipi projeksiyonun yerine geçebilir. Bu "ikinci ekran" protokolü, varolan uzun metraj sıralamasına (sekanslamasına) ihtiyaç duyar; anlatıdaki "aralara" filmin tematik uzantısı olan ve dokunmatik tabletlerle oynanabilen interaktif oyunlar ekler. Bu girişimin çocuklara yönelik olan devasa gösteri endüstrisi tarafından sahiplenilmiş oluşu yeterince açıklayıcıdır. Bunu şu anlamda söylüyorum: En genç nesillerin yeni tüketim âdetlerine/duyulur olanı alımlarına alışmaya çalışırken Disney, bilgi akışı paradigmasındaki radikal bir

değişime aktif olarak katılır. Diğer bir deyişle duyulur olanın kendisine ulaşım böylece medyalaştırılmış duyulur olan karşısında yeni nesilde yeni davranışlar geliştirir; yaratıcılığı ve hayal gücünü yitirmek pahasına eylemi ve etkileşimi ayrıcalıklı hâle getirir. Kuşkusuz Disney, film gösteriminin yarattığı parantezin dışında kalan zamanlarında izleyicilerin maruz kalmakta olduğu yükselen ritmi karşılayamadığı takdirde onları "kaybetmek"ten korkmaktadır.

Ne de olsa duyulur olana erişim, yayılım için tahsis edilmiş zamana içinden çıkılmaz bir biçimde bağlıdır. Böylece, zamanın yönetimi, daha doğrusu ürettiği duyulur nesnelerin özgürleşmesiyle bağlantılı *ritim,* kültür endüstrisinin başta gelen konularından biri hâline gelir. Ayrıca ürünlerinin dağıtımını optimize etmeyi amaçlayan zamansal stratejiler de kullanır. Bu stratejiler, esas olarak ilk bakışta çelişkili görünen fakat aslında birbirini tamamlayan iki vektör etrafında döner: unutma ve tekrar.

Unutma eylemi gittikçe daha fazla arzulanıyor ve bir yenilik yaratmak amacıyla kullanılıyor. Zarları yeniden atmak, bilinen durumları gittikçe daha hızlı yeniden yapılandırmak giderek daha fazla tercih edilen taktiklere dönüşüyor. Zira bunlar giderek daha "üzerinde oynanabilir" olan taktikler. Sıfırlamanın mantığı bundan böyle her yere durmaksızın müdahale ediyor. Yine burada sinema ve video oyunu endüstrileri ileri

gözlem noktaları gibi görünüyor. Aynı filmi, aynı hikâyeyi, aynı karakterlerle (ama aynı oyuncularla değil, her ne kadar sıklıkla aynı stereotipleri oynasalar da) bıkmadan usanmadan yeniden yazan Hollywood endüstrisi yeni bir para kaynağını mükemmelen işe dahil etmişe benziyor: unutma. Başta *blockbusterlar (gişe filmleri)* olmak üzere film *rebootlarının*[7] etkileyici ve gitgide sıklaşan ritimleri ve sinema salonlarındaki başarıları bu durumu açık biçimde gösteriyor. Böylece daha düşük maliyet ve daha düşük riskle Hollywood, değerini kanıtlamış ama halkın çoktan unuttuğu eski filmleri kullanarak yeni yapımlar ortaya sürüyor. Bu öncüller aracılığıyla yeni bir çağ ortaya çıkıyor gibi: duyulur olanın kekemelik çağı.

Tekrar, böylece unutmanın tamamlayıcı bir stratejisi olarak otaya çıkıyor. Unutma, bir anlamda tekrara özgür bir alan tanıyor. İyi bilinen bir cezbetme tekniği olmasının yanı sıra tekrar (Pavlov'un koşullandırmasından reklam sloganlarına, aralıksız çalan hit şarkılara) algıyı aynı şekilde birçok kez "yeniden-sıfırlayarak" ve tek bir mânâya indirgeyerek zamansal bir yakalama aracına dönüşüyor.[8] Eğer tekrar, iki özdeş oluşum arasındaki kadar bir derinliği ya da bir süreyi katedile-

[7] Seri kurguda "reboot" ("yeniden başlatma") terimi, varolan bir kurgusal evrene, çalışmaya veya diziye yeni bir başlangıç yapma anlamına gelir. Yenilenmiş senaryo kullanıldığı için karakterler, olay örgüsü ve arka plan hikâyeleri yenilenir ve devamlılık bir kenara bırakılır.

[8] Buradaki "yeniden sıfırlama" (*réinstancier*) bilgisayar dilinde bir programın sıfırlanması ve baştan başlatılması anlamını taşıyor. (ç.n.)

bilirse bir farklar matrisi olmayı becerebilir. Bunu başardığı ölçüde yeniden sergileme (*réexposition*) ânını farkın yayılma ânına, *amnesis*'e (unutmaya) dayalı bir tekrara dönüştürmüş olur. Buna bağlı olarak yeniden sergilenişinin farklı anları arasındaki tüm derinlikleri reddederek farka dair tüm imkânları kesin olarak siler. Hafıza kaybı (*amnesis*) yaşayanlar için tekrarın döngüsü içerisinde yer almayan hiçbir şey yoktur.

Bu birleşik stratejilerin zar zor gizlenen hayali, aslında duyulur olanın ufkunu tek bir tekelci uyarana indirgemek ve öncekiyle aynı niteliklere sahip yeni bir avatar mümkün olduğunda hızlı bir şekilde onun yerini almadan gerektiği kadar tekrar etmektir. Böylece, 20. yüzyılın başından bu yana geniş çapta kullanılan ve otomobil endüstrisinden elektronik cihazların pillerine ve hattâ naylon çoraplara kadar ara vermeden yayılan programlı değersizleşme aynı zamanda kültürel ürünlere, yani duyulur olana da uygulanabilir: baş döndürücü ve giderek kısalan belirme-kaybolma (*apparition-disparition*) döngüleri oluşturan duyu nesnesi.

Yine burada, bu tür uygulamalarda ve eğilimlerde, bu anlayış yöntemlerinden doğan duyumsamaların aşağı yukarı genelleşmiş kayıtsızlığıyla sonuçlanan birincil bir sebep görmek hatalı olacaktır. Tekniğin mümkün kıldığı ve duyusal amneziye yol açan insan duyu merkezinin (*sensorium*) aşırı uyarılması sadece bir sonuçtur. Sebep başka yerdedir ve şeylerle kuru-

lan duyulur ilişkiye yalnızca dolaylı yoldan dahil olur. Unutma ve tekrar böylece duyumsamaları silme ve yeniden yazma süreci olarak duyusal işlevler hâline gelseler de, çok daha derinlerdeki zamanı kavrama dispositifinde başka bir işlevi yerine getirirler.

Şeyleri tekrarlamak ve unutmak gerçekten de çifte bir erdem sağlar. Elbette tekrar ve unutma boş alanları ve yalnızca kültürel ürünlerin yayılımı ve tüketimine ait ritmi idare ederek duyusal alanı havalandırır. Fakat aynı zamanda –böyle bir işi başarıya ulaştırmayı becerenin de bu olduğuna hiç şüphe yok– bizim başımızı döndürerek, bizi uyuşturarak, hep aynı kalan, hiç değişmeyen bir şimdiki zamanı yeniden olumlar. Ayrıştırmaya katkıda bulunur. Böylelikle kişinin, onu ölümden uzaklaştıran sembolik bir alana yansıtılmasına da katkıda bulunur.

Daha önce de dediğimiz gibi, ölüm geri çekiliyor. Vücudu yeniden inşa etme veya beyni modelleme teknikleri, arada sırada ortaya çıkan tehlikeli yaklaşımlara rağmen her geçen gün ilerliyor. Bazıları bedenin yeniden inşa edilebilir olacağı ânı şimdiden öngörebiliyor; böylece yaşayan ve ölen arasına yeni bir sınır çiziyor. Demek ki kaydedilen yaşayacak, unutulan ölecek. Diyelim ki gelecekte tedavi edilmek üzere dondurulan (*cryonisé*) canlı varlığı yeniden canlandırmayı başardık. Eğer ölümden döndüğünde hafızasını kaybetmiş olduğu ortaya çıkarsa hâlâ "hayatta" olarak kabul edilecek midir yoksa yerini icat

edilecek yeni bir varlığa, yani biyolojik bir beyaz sayfaya mı bırakacaktır? Böyle durumlar ortaya çıkarsa unutma varlığını ölümle sürdürecek, ölüme ait olan sonlu-varlığın sınırlarını yeniden icat etme, daimi varlığını ve bütünlüğünün kalıcılığını yok etme işlevlerini üstlenecektir. Ölümün ve unutmanın denkliği o zaman şu çelişkili gerçeklikte son bulacak: Unutmayı ölümü çağırmanın birincil işlevi olarak kurmakla bu denkliği tahmin ediyor ve gerçekleştiriyoruz. Ölümün unutulduğu dünyayı ona denk bir dünya hâline, unutulmayla ölenler dünyası hâline getiriyoruz.

Burada gittikçe daha açık biçimde ortaya çıkan, amnezinin kendisi dışında başka bir netice/ereklilik (*finalité*) hedeflemesidir. Sadece unutmanın ötesinde bize yaptığı, bizi daha da fazla *mevcut* kılmaktır. Ve görünüşe göre daha paradoksal olan şey, bu artan mevcudiyetin deneyimlerin yeğinliğindeki bir eksikliğe ve bir bakıma da bir *yokluğa* tekabül etmesidir. Giderek daha güncelleşen günlük olaylarda her şey her şeye denktir. Demek ki sanayi sonrası çağın göz alıcı ve gösterisel anestezisi/amnezisi, şimdinin, güncelin her zaman daha yoğunlaştırılmış, her zaman daha anlık olan etki alanıyla yakından bağlantılıdır. Belki de amnezi yoluyla, mevcut nesnelerden ayrılma konusunda yeni bir yetersizlik ve hiper-güncel dünyayla kurduğu ilişki dışında başka bir algılamanın imkânsızlığı ortaya çıkar.

2. Şimdiki zamanın bitimsizliği

Varolanın *varolduğunu* ve varolmayanın *varolmadığını* ileri süren Parmenidesçi totolojiyi herkes bilir. Önüne geçilemeyen bu iddia, özdeşlik ilkesini kesin bir şekilde açıklayarak mantığın temelini atar. Öte yandan yüzeyinde ışıldayan kanıtın bazen gizlediği bir derinliği içinde barındırır. Bununla birlikte durmadan yokluklar, başka yerler ve namevcudiyetler tarafından katedildikçe ve onlara doğru yansıtıldıkça yaşam deneyimimiz bu doktrinle daimi bir şekilde çelişir.

Anda olana dair bir düşünce kendisi aracılığıyla gerçeğin güncele indirgendiğini ortaya koyarak batıl inanç işareti olan ve olmamış olandan yarı ölçülebilir ve etkin bir güç oluşturan akılsallık-öncesi düşüncelerle arasındaki köprüleri yıkarak gelişmeye devam etmiştir. Zevki varoluşun ana eksenine yerleştiren Epikürcü ve hedonist gelenekler, şimdiki zamanı mutluluğun tamı tamına yayıldığı an olarak belirlemişlerdir.

Epikuros'un gücü, tanrıların bakışlarının üzerimizde olmadığını ve tek gerçekliğin bu dünyada yaşadığımız hayat olduğunu belirterek sonsuzu etkisiz hâle getirmesindedir. Şimdide-yaşamak böylece tüm varoluşun tek mevzusu hâline gelir. Artık Hades, Champs-Élysées, Tartarus yoktur. Bizi kesinkes bekleyen, geçmiş hayatımızın hesabını kesmeye ve bizi ya sonsuz bir mutluluk ya da sonsuz bir ıstıraba boğ-

maya hazır ne bir Cehennem ne de Cennet bulunur. Dünya üzerindeki artık hayat bir sınavın ilk aşaması, tek sonu ötesindeki kurtuluş olan ölüme-doğru (*ordalique*) bir varoluş değildir. O artık Nietzsche'nin "ruhun yozlaşması" dediği günah ve tövbe merkezi değildir.[9] Öte dünya inanışını reddeden Epikuros, varoluşun tamamını şimdiye yerleştirir; mutluluk ancak şimdide ulaşılabilirdir. Anda yaşamayı bilene vaat edilen zevkler tek bir ünlü sözün içerisine sıkıştırılmıştır: *Carpe diem (quam minimum credula postero/G*ünü yakala, yarını fazla düşünmeden").

Horatius'un *Carpe Diem*'i, arzunun peşindeki hedonist düşünceye ait olsa da yolundan gittikçe daha çok sapan bir slogana dönüşmüştür. Öncelikle belirsiz bir geleceği ve kaçınılmaz olan ölümü engellemek amacıyla ânın tadını çıkarmaya davet eden ve nihayetinde yaşamın güvencesiz doğasını üstüne alan Epikürcü ilkeleri örnek gösteren *Carpe Diem*'in kullanımı, tüketim toplumunun yükselişiyle birlikte dikkatsizlik ile tutarsızlığı şimdinin yükselişinin iki temel direği hâline getirir. Böylece onu gücün ve arzunun tek kutbu olarak belirleyen bir tür sihirli formül hâline gelir.

Epikürcü ilkeler böylece saptırılmış, kendilerine karşı döndürülmüştür. Epikuros tarafından reddedilmesiyle doğruca şimdiden zevk almanın yolunu açan ölümsüzlüğe yeniden başvurulmuştur. Burada başka

[9] Nietzsche, *Deccal*, §. 58.

yere yansıtma yetisi güncelliklerin sunumu tarafından sonsuza dek bulanıklaştırılmıştır: Üstelik tüm oluşları, her türlü kaçınılmaz sonu inkâr etmeye izin veren, güncel olana bir yeniden aşırı-yatırım yapma mantığıyla. Epikuros'un ölümden, ölümün kaçınılmazlığından ve sonluluğundan yola çıkarak yarattığı o büyük söylem; "hayattan ve andan zevk alma" söylemi, sanayi sonrası ideolojiler tarafından anlık (dolayımsız) zevk vaatlerini saptırma tekniği olarak kullanılır: Ölümü savuşturmak, ölümün kaçınılmazlığını ve sonluluğunu şimdiki zamanın bir ezeli-ebediyet hâline getirilişinde aramak için.

Andan yararlanma daveti o hâlde artık felsefî bir taahhüt, kişinin hayat deneyimini verili olan zamanda sürdürmesinin (*conduire*) bir yolu değildir. Daha ziyade, sonumuzu önleme ve tüketici gücümüzü coşturma gibi ikili bir amaca hizmet eden ve durmaksızın yinelenen bir buyruktur. Ayrıca, şimdiki an kültü yalnızca ideolojik alana değil olayların sunumunun işlemsel zincirine de sızar. Başka bir deyişle şimdiki an, bir vektör, mutluluğa ve ıstırabın ortadan kalkmasına yönelik ataraksik (tepkisiz) bir düşünce aracı statüsünden, tüm gelişmelerden kopuk ve şimdiyi pekiştirmek üzere tasarlanmış olayların özerk bir üreticisine dönüşmüştür.

Görüntülerin ve seslerin daima daha aşırı ölçüde birikmesi, her zaman ve her anda geçmişte solan bir

şimdinin boşluğunu doldurmayı amaçlayan bu yeğinleştirmeye açıkça katılır. Gerçekten de her an, modası çoktan geçmiş olan duyu nesnesinin yerini alacak bir dünya, henüz gün yüzüne çıkmamış bir duyu nesnesinin dünyası üretilmeli ve sunulmalıdır. Ayrıca, şimdinin bir zevk vaadi olarak yüceltilmesinin asla hakikaten gerçekleşmesi amaçlanmaz. Durmadan yenilenen vaatlerden birinin gelişiyle modası çoktan geçmiştir bile. Zevkler, arzular, ihtiyaçlar durmaksızın yeniden başlar.

Toplum tarafından çizildiği şekliyle şimdiki an, bir unutma prosedüründen, bir amnezi katalizöründen başka bir şey değildir. Bu nedenle yeniyi sunarak geçmişi biraz daha uzaklaştırmayı sağlayan tekrara izin verir. Şimdinin, silinip silinip yeniden yazılması (*palimpsest-παλίμψηστο*) gitgide daha sıklaşan bir biçimde unutmayı çağırır. *Önceden olmuş olanı*, *has been*'i, şimdi olanın lehine yarış dışında bırakırken *sonra olacağı* düşünmeyiz bile. Modern zamanların gelecekte bir şimdiyi öngörmesi, bugünün hamlelerini alıp gelecek başarılara yerleştirmesi gibi, bizim post-endüstriyel, postmodern zamanımız da geleceği yalnızca bulanık, belirsiz bir kutup olarak görür. Bu kutup imrenildiği kadar uğursuz da olan müphem bir işaretler/göstergeler ve vaatler yığını sunar. Geleceğe yönelik (*ad hoc* - bu niyete mahsus olan) uygun tutum artık ihtiyatlılıktan geçecektir. Artık burada coşku yoktur.

Bireysellik gelecek vaatlerini toz hâline getirdi. Gelecek esasında cemaatin umutlarını taşır, fakat aynı zamanda bu, bireylerin her birinin kaçınılmaz sonunun umutsuzluğunu da yanında getirir. Dolayısıyla cemaat, ortak bir kaderin etrafında şekillenmez. İnsanlığın karşısında parlayabilen tüm vaatler genellikle bu vaatlerin gerçekleşmeyeceğini bilenin gözlerinde donuklaşır. Geleceğin ölülerini bekleyen aydınlık yarınlar yoktur artık.

İşte bu noktada, durmadan kendi kendisi için ve kendisi adına tüketen ve bizleri şimdiki zamandan bıkmış bir şekilde bitimsiz unutmaya sürükleyen "totolojik hayat" evresi başlar. Böylesi bir tepinme (*piétinement*) olayların sunuluşunun döngüsüne ilişkin anlayışımızı derinlemesine değiştirir. Tekrarlama, unutma ve az önce olmuş olana ilgiyi ânında yitirme, hayat deneyimimizin temeli hâline gelmiştir.

Ayrıca bu akıl durgunluğuna, bu yaygın amneziye yalnızca pasif şekilde maruz kalınmaz. Amnezi, hızla öğrenerek ondan yararlanan ve zarları yeniden atarak, "siyasi arenayı" gitgide daha büyük bir sıklıkta yeniden yapılandıran iktidar dispositiflerine dahil olur. *Reboot* (yeniden yüklemek) ve *reset* (sıfırdan başlatmak) mantığı artık oyunun içindedir. İtibarımızı yeniden inşa eder, çölde biraz dolanır ve yeni, tazelenmiş, tanrısal bir şekilde geri döneriz. Giderek inatçılaşan bir amneziye, veya daha doğrusu bu

amnezinin kabulüne medya da katkıda bulunur. Tam olarak geçmişi değil ancak *güncel olmayanı* unutma buyruğu böylece meyvesini verir. Şimdiyi akışkan hâle getirmek, yeni ama hep aynı söylemleri hoş karşılamak, sahnelere bir kez daha geri dönen filanca ünlüyü yeniden şöhret yapmak, kısacası aynının tekrar sunumunu yeni ve kusursuz bir âna dönüştürmek için unutmak elzemdir.

Düşüncenin kendisi de günlüğe kaydedilir. Bugünün "düşünürleri" gazeteciler topluluğuna mensuptur. Kayıtsızlaşmış bir enformasyon akışını anlamlandırması beklenen artık onlardır. Güncelin içine geçmiş gerçek hakkında düşünmekle yükümlü olanlar da... Zira şimdiyi "şimdi" yapan, onu totolojisinde doğrulayan şey, olayları sunma dispositifi olarak enformasyondur. Erişim yöntemlerinin hızlanmasına ve genişlemesine karşılık gelen enformasyon çağının kutsanması, zaman örgüsünün sıkılaşmasına tanıklık eder. Şimdiki zaman gerçekten de gitgide daha yoğunlaştığından, olaylar artık etrafa yayıldıkları sırada bir durgunlukla karşılaşmaz. Hemen etkilerini gösterirler, zaten hepsi çoktan iletilmiş ve küreselleşmiştir. Dolayısıyla anlık tepkiler üretirler; bu tepkiler de yeni yankılar üretir ve bu böyle devam eder: (*ad nauseam*) bıktırıncaya kadar. Şu ya da bu olaya yönelik kararlar, tepkiler, alınan pozisyonlar, karşı saldırılar ve yorumlar artık ertelenemez, geciktirilemez. Bekleyişin akla yatkınlığı gitgide

azalırken, katlanılmazlığı gitgide artar.

Şimdinin buyruğu böylelikle daima tetikte olma, her zaman ulaşılabilme ve tepki verebilmeye dair bir ihtar biçimini alır. Şimdinin buyruğu bu nedenle onunla hemen etkileşime girmeye, kendi kendisini bitimsiz bir sıkışma hâlindeki şimdiye yansıtmaya bir davettir. Anla kurulan ilişki, şimdinin anlarının, *güncel olarak* içinde bulunduğumuz anların, dolayımsız zamanın indirgenemez taneciğinin giderek daha kısa bir şekilde bölünmesini gerektirir.

Totolojik hayat bir uyuşturucu gibi davranarak, bizi "şimdi" bombardımanına tutar ve içimizde hissettiğimiz, sonumuzu bekleyen bir geleceğin yarattığı kaygıyı (*angoisse*) uyuşturur. Şimdinin çarpık, totolojik sloganlar ve mesajlarla taşınan buyruğunun her birimizin sonunu daha ileriye, belirsizliğe veya yokluğa doğru itmekten başka bir rolü yoktur. O hâlde zamanı durdurmalı, gittikçe daha çok atomlarına ayrılan an kümelerini ondan koparmalı, havaya fırlatılmış bir çokluğa dönüştürmeli. Ve sonra tıpkı sonlu-varlığımızın içine gömüldüğü zamanın amansızca sızıp gitmesini gözlerimizden saklayan ince bir tül gibi onları ezeli-ebediyetin örgüsüyle örmeli. Ezeli-ebediyet, gölgesi olmayan bir şimdidir. Sürekli yenilenen, dolayımsız ve totolojik bir şimdi. O hiçbir şeyin gerçekleşemeyeceği durağan bir zamandır.

Christopher Priest'in *Tersine Dönmüş Dünya* romanında, "Yeryüzü" adında tuhaf bir şehir "Optimum" isimli hareketli bir noktayı durmadan takip ederek rayların üzerinde yavaşça ilerler. Yeryüzü'nde zaman mesafeyle hesaplanır (metnin açılışında anlatıcı "Bin kilometre yaşına basmıştım," der). Optimum acayip uzamsal bozumlara katlanmaya mahkûm şekilde geçmişi arkasında bırakır. Önündeyse, gidenin yaşlanarak döndüğü bir gelecek uzanır. Yeryüzü birliğinin üyeleri, daima bu mükemmel ve ulaşılmaz noktanın peşinde koşarak, sürekli kurulan ve sökülen halatlar ve makaralar tarafından çekilen şehrin üzerinde ilerlediği rayları durmaksızın döşer ve kaldırırlar.

Optimum hiper-şimdiyi temsil eder. Durmadan ikiye bölünüp duran paradoksal nokta: O aynı zamanda hem en somut olan, kökten burada-ve-şimdi olan nokta, hem de en uçucu, gerçek-dışı ve daima çoktan başka yerde olduğundan, kavranamaz olan noktadır. Böyle bir nokta ne tamamen hayali ne de semboliktir. Uzamda yer değiştirmese de o –ki Priest'in romanında değiştiriyordu– her şeyin bir durumdan diğerine doğru sert bir biçimde arttırımını temsil eder. Optimum, tek bir âna indirgenmiş şimdidir. Yansıtılmış-varlığın durmadan takip ettiği işte bu noktadır. Tıpkı "Yeryüzü" sakinleri gibi, sanayi sonrası toplumun da şimdiki

zaman takıntısı yoluyla aslında aradığı şey, şimdiyle kalıcı biçimde *senkronize* (eşzamanlı) olmak, optimal nokta ile sürekli ve daima eşfazlı olmaktır.

Ayrıca, ânın daimi büyüsü, gerçeğin deneyiminin baskın bir kipi (*mode*) hâline gelir. Baskındır zira şimdinin (yani en uygun [optimum] noktanın) "taneciği" saf ve katıksız bir âna indirgendiği ölçüde talepleri daha sıkı bir şekle bürünür. Süresiz bir şimdi olarak hiper-şimdi kendini durmaksızın yeniler ve böylece kendi yeniden sergilenişini (*réexposition*) de içinde barındırır.

Son on beş yılın kültür endüstrisinin başlıca özelliklerinden birine dönüşen *reboot,* yine burada unutma/tekrar ikili prosedürünün tahakkümünün açık bir örneğini oluşturur. Artık bir hikâyeyi takip etmek, devam ettirmek veya olduğu gibi baştan almak söz konusu değildir. Hikâye yeniden yazılmalıdır, hem birebir aynı hem de farklı şekilde. Değişen, daha "güncel olan"ın resmi görüntüsünü, yani güncel teknik performansları, estetik eğilimleri ve egemen ideolojileri birleştiren bir örtüyü üzerine geçirmek zorunda kalan hikâyenin kendisinin yeniden-sunumunu benimsemektir. Bu biçimsel güncelliğin şeffaf olmaktan başka bir arzusu yoktur. Asıl mesele estetik bir modernlik sergilemekten çok, modası geçmiş görünmekten, yani bir çağa uymaktan kaçınmaktır. *Reboot*'un "kozmetik" stratejisinin amacı, yeniden baş-

lattığı nesneye bir zamansızlık (*atemporalité*), yani bir zamana kayıtlı olmamayı (*absence*) eklemektir.

Demek oluyor ki *reboot* geçmişi siler fakat bunu yaparken yazdığı yeni hikâye hep öncekinin aynısı olduğundan herhangi bir beklenti uyandırmaz. Hiper-şimdinin kurucu lahzası olan o köksel ânın en yakınına kadar sokulmak için nostalji ve fütürizmin ikisini de reddeder. *Reboot* mantığının kovaladığı şey senkronizasyondan başkası değildir. Ve her bir senkronizasyonun, senkronizasyon noktalarınca sürekli olarak doğrulanması gerekir. Senkronizasyon durmadan teyit edilmelidir.

Bu nedenle bir sıfırlama ve yeniden başlama tekniği olarak *reboot,* duyulur dünyanın senkronize kuruluşuna katılır. Böylece eşyanın etki süresiyle mücadele etmeyi ve onu kovmayı, süreyi bir nevi yok saymayı sağlar. Zaman deneyimi o hâlde gittikçe süreğini yitirir ve giderek daha fazla mikro-çağ bile sayılamayacak anlık olaylara ayrılır. Zaman artık birbirini takip etmeyen fakat birbirinin yerini alan mevcut anlar hâlinde sıralanır. Dolayısıyla yatay bir zincirleme şeklinde değil, dikey bir yığılma şeklindedir. *Reboot* mantığının gitgide daha fazla hâkim olduğu bir dünyada lahza bir onaylama ve senkronizasyon ânına dönüşmüştür. Artık kültürel mallarla sınırlı olmayan ve değer üretebilen her şeyin imgesine (izine) kadar yayılmaktadır. Tekrarlamak, unutmak, yeniden baş-

latmak. Hiper-şimdi rejiminin üç evresi bunlardır; gerçekle ilişkimizi hızlandırarak yeniden çizen, daimi senkronizasyon hâlindeki anlar kasırgası.

Sokakta kararsız bir şekilde yürüyen, elindeki *akıllı telefonuna* dalmış, gözleri ekranına sabitlenmiş, görüş alanını bu parlak basit yüzeye indirgeyen ve her an bir direğe ya da kendini telefonuna kaptırmış başka birine çarpmaktan son anda kurtulan kişi simüle edilmiş, virtüel bir uzamda ya da gerçek dışı bir evrende yaşamamaktadır. Elbette, doğrudan etrafını saran dünya artık onu kozmostan veya hayatının küçücük bir parçası olduğu ve her şeyde, ağaçlarda, gökyüzü parçalarında, mimaride, parfümlerde tezahür eden yüzyıllardan daha fazla etkilemektedir... Elbette, elindeki makine onu bilgilendirmeyi unuttuğu takdirde artık nerede olduğunu bile tam bilememektedir. Elbette, kimseyi fark etmeden ve kimse de onun farkına varmadan, olası bir çarpışmayı bekleyerek yürüyecektir. Buna karşın bu birey "kendi dünyasında" veya "dünyanın dışında" değildir. Aksine, tam olarak "dünyada"dır, yani gerçeğin mümkün olduğunca yakınındadır. Gerçeği Ağ ile senkronizasyonu *yoluyla* edimselleştirerek daimi biçimde günceller (bugüne getirir). Ona göre bunu "gerçek yapan" şey, kendisini dolayımsız olarak çevreleyen dünyadan çok, insanlıkla etkileşime girerek gönderdiği ve aldığı kesintisiz veri ve enformasyon alışverişidir.

Senkronize yaşamda yansıtılmış-varlık sonlu-varlığın üzerine geçer. Hayat deneyimi kendisini günceller; artık duyulur olan kendisini çevredeki dünyadan gelen deneyimlerinden ziyade işaretlerin/göstergelerin akışıyla gerçekleştirmektedir. Dünyaya katılım en kökten anlamıyla sosyal bağlantılar aracılığıyla kurulur. Eşyayla kurulan ilişki, yaygın bir anestezi başlatarak yavaş yavaş önemsiz hâle gelir. Böylece, örneğin bir günbatımı manzarası gösterisi ancak bir topluluk tarafından çekilen (yakalanan), onlara hitap eden ve onlar tarafından kabul edilen bir fotoğraf karesine girdiğinde tam anlamıyla değer kazanacaktır.

Senkronizasyon ritüelleri ezelden beri varolmuştur. Satürnal veya Saint-Jean bayramı gibi mevsim döngülerini ya da gündönümlerini gösteren şenlikler esnasında, yıldönümü ya da geçiş (*passage*) ritüellerinde yaşam deneyimi bireyi, kendisini aşan ve ortak olarak deneyimlediğimiz bir zamana kaydetmeyi ve böylece proto-senkronize bir topluluk oluşturmayı amaçlayan olaylar ve zamansal ölçütlerle belirlenir. Gerçekten de duyarlı deneyimleri paylaşma olasılığını kuran, geçmiş zamanların farkındalığının bir araya gelmesi ve aynı şimdiyi paylaşma bilincidir.

Ancak Ağ Toplumu çağında bilgisayar prosedürlerinin ortaya çıkışından bu yana meydana gelen asıl köksel değişiklik, senkronizasyonun *kalıcı* hâle gelmesi ve tüm ritmik işlevini yitirmesidir. Senkronizas-

yon daveti (veya "takvim" kelimesinin etimolojisini takip etmek istiyorsak, çağrısı) varlıklar arasında bir çağdaşlık kurmayı mümkün kılan belirli anları işaretleyip belirtmek yerine, doğrulama anlarını kesintisiz bir senkronize akış oluşturacak şekilde çoğaltır.

Bilgilenmek, "haberdar" olmak, tam olarak senkronize olmaktır. Kişinin küresel insan topluluğuna ait olduğunu onaylamaktır. İnsanlık Ağının bir üyesi olmaktır. Fakat güncelin hâkimiyeti, senkronize bir topluluğun bilinçdışı rüyasını gerçekleştirme eğilimine girse de, iletişim akışları bundan böyle bilgiyi paylaşmaktan çok, her bir bireyin sürekli olarak senkronize hissetmesini sağlamaya yönelik olacaktır. Başka bir deyişle senkronizasyon, iletişimin tamamlanmış biçimine dönüşmüştür: *nesnesiz bir iletişim*. Geriye bir tane nesne kalması gerekiyorsa eğer, bu her an doğrulanan şimdinin ta kendisidir. Öyleyse artık tek bir topluluk mümkün olabilir: şimdiyi onaylayanlar topluluğu.

Senkronize topluluk, bireyi, sonlu-varlığı tam olarak şimdinin teyidi olan hiper-şimdinin zamansızlığına ve sınırsızlığına yansıtarak onu daha büyük bir yazgıya kaydeder. Oysa kendi *mevcudiyetimizi* ancak şimdiyi onaylayarak doğrulayabiliriz. Varoluyoruz, paylaşılan bir zamanda yaşıyoruz. Bu, süresi olmayan ve kendisini daima şimdiki zaman kipinde açan bir zaman. O hâlde dünyanın geri kalanıyla uyum içinde olmak, zamanın karanlığında, şimdi diye bilinen bu kör

ve ezeli-ebedi noktada birbirimize sarılmak gibidir.

Senkronize hiper-şimdi her şeyi çözer. Bireyin sonlu doğasına, onu durmaksızın gözlenen ve her an dikkatini isteyen bir şimdiye yansıtarak meydan okur. Sonra da onu ebediyen aşan ve uzatan senkronize topluluğa bağlayarak bireyi bu sonluluğun dışına çıkarır.

Dolayısıyla senkronizasyon, ayrıştırmanın nedeni ve oyun sahasıdır. Sonlu-varlık tamamen senkronize edilemez zira tabiri caizse o kendine has, biyolojik zamansallığına kaydedilmiş (*inscrit*) ve dahil (*conscrit*) edilmiştir. Yansıtılmış-varlığın tek yaptığıysa her an şimdiki ânı doğrulamaktır. Yansıtılmış-varlık sonlu-varlığı senkronize etme amacıyla (yani sonlu-varlığın kendine has ritmini reddederek) köleleştirdiği anda ayrıştırma ortaya çıkar. Ayrıştırılmış varlık paradigması, örneğin bir internet kafede aralıksız kırk saat çevrimiçi oyun oynadıktan sonra yaşamı sonlanan bu genç Tayvanlının yüzünde ortaya çıkabilir.[10] Ezeli-Ebedi şimdinin içine dalmış bu genç Asyalı, yalnızca senkronize dünyadaki bir yansıtılmış-varlığa indirgenmemek adına bir süreliğine fiziksel sınırlarını aşmayı, kendisini meydana getiren sonlu-varlığı susturmayı başarmıştır.

Bu aşamada senkronize topluluğun modern tarihinin ve teknik yenilikler yoluyla evriminin izini sür-

[10] 2012 yılında, 40 saat boyunca hareket etmeden, yemek yiyip su içmeyi ihmal ederek video oyunu oynayan Tayvanlı bir genç internet kafede ölü bulunmuştur. https://t24.com.tr/haber/tayvanda-40-saat-oyun-oynayan-genc-oldu,208766 (ç.n.)

mek gerekecektir. Bu evrim radyoyla başlamış olsa gerek. Radyo aygıtı (*dispositif*) henüz doğum aşamasındaki bir olayı dinleme deneyimini herkesin yaşamasını sağlar. Yani kişi şimdi gerçekleşen bir olayı *başka bir yerde* de olsa dinleyebilir. Radyoyla beraber, senkronize deneyim artık yalnızca bir-arada-mevcut-olmaya (*co-présence*) bağlı bir deneyim olmaktan çıkar. Özerk ve gizemli bir hâle dönüşür.

Bu tarih, her ânın sonsuza dek bir fotoğraf filmine sabitlenecek belirleyici bir an olarak olası yeğinleşmesine izin veren *anlık yakalama* sistemlerinin, özellikle de sinema makinesinden geçen bir ara dönemin ardından mantığa uygun bir biçimde televizyonun ve canlı yayının doğuşuyla devam edecektir. Anlılığın deneyimi açısından bakıldığında televizyon görüntüyü çok daha kuvvetli bir vektöre dönüştürür. Canlı yayın senkronize görüntüler akışına duyulan hayranlığı da beraberinde getirir. Böylece skopik (gözetlemesel) dürtüye[11] dolayımsızlık arzusu da karışır: Görüntüler şimdiki ânı temsil eder (yeniden sunar) ve onu teminat altına alır.

Senkronize dünyanın bu kısa tarihi, şimdilik (harici bir arayüze ihtiyaç duymadan sürekli olarak birbirine bağlanan "telepatların", yani "arttırılmış" insanın sözde hâkimiyetine kadar) internetin, özellikle de cep telefonu ağlarıyla kurduğu ve neredeyse kalıcı erişile-

[11] Lacancı psikanalize göre skopik dürtü, görme alanındaki kişinin arzulaması ile ilgilidir. Seyretme zevkiyle ilgili dürtüler anlamına gelir. (ç.n.)

bilirliğe yol açan ortaklık ilişkisinden bu yana, çağdaş toplumların yaşam kipleri (*mode*) üzerindeki belirleyici etkisiyle neticelenir. Senkronizasyon kipllikleri (*modalité*) bir nesil içinde altüst oldu. Çünkü tek yönlü bir senkronizasyondan (vericiden alıcıya), tüm bağlantıların aynı zamanda şimdiki ânın birçok doğrulama noktası olduğu çok kutuplu bir sisteme geçildi. Tempo artık yalnızca maksimum ilgiyi yakalamak adına, âna mümkün olduğunca yakın durmak isteyen yayın kanallarının (canlı yayının en son avatarı olan "aralıksız yayın yapan" haber kanallarında olduğu gibi) rekabeti sonucu hızlanmıyor. Bundan böyle şimdinin eskimişliğini ve güncellenme ihtiyacını tanımlayan şey, olaylara gösterilen ilginin ta kendisi oluyor.

Şimdiyi durmadan "güncelleme" ihtiyacı, yalnızca veri akışlarının sürekli yenilenmesi yoluyla kendini göstermekle kalmıyor, aynı zamanda duyarlı olanın manzarasını da istila ediyor. Böyle bir ayrımın anlamı gitgide azalsa bile (verilerin kendisi, artık bize bir randevuyu hatırlatan basit bir alarm sesinden, dünya yüzeyinin görselleştirilmesini sağlayan karmaşık prosedürlere kadar giden duyulur nesnelere dönüşebilir), Ağ çağına tamamen kapılmadan varlığını sürdüren tamamlayıcı bir ritim bulunur: duyulurun kültürel metalar aracılığıyla senkronizasyonu.

İster kılık kıyafet aracılığıyla güncel duyuluru geçerli veya geçersiz kılan modayla olsun, ister birbiri-

nin yerini alan, birebir aynı son hit şarkılarla, mesele ortaya bir dünya görüşünü sunmaktan veya bir estetik anlayışı savunmaktan çok onların üzerinden güncele, şimdiye olan aidiyeti kesin olarak olumlamaktır. Şimdiki âna tutunmak; geçilmemeyi, terk edilmemeyi, Optimum'un gerisinde kalmamayı, diskalifiye edilmemeyi ve kesin bir kayboluştan kaçınmayı sağlamaktır. Kültür endüstrisi ve hattâ moda sektörü gerçekten de senkronize küreselleşmeye veya daha doğrusu çağdaş dünyanın duyusal senkronizasyonuna katılan öncülerden başka bir şey değildir.

Oysa duyulur olanın bu senkronizasyonu, duyusal yansıtmanın (kültürel metanın meydana çıkarılışı) kendisinin artık duyusal bir deneyim olmadığı, ancak senkronize bir deneyime dönüştüğü tamamıyla anestezik bir mekanizmadır. Güncel olduğu, yeni olduğu müddetçe ne dinlediğimizin, ne izlediğimizin bir önemi yok. Üstelik uzun süredir, yenilik kavramının ileriye dönük (*prospectif*) bir yapısı olduğu da söylenemez. Yeni, avangart değildir. En saf hâliyle şimdiki zamandır. Yeni, sürenin henüz aşındırmadığı şimdidir.

Güncelin durumu bu nedenle amnezi ve anestezinin ikili hâlidir. Burada hiçbir şey kalıcı değildir. Tek geçerli olan, duyusal deneyimlerin senkronize ayarı olan Optimum'dur. Anestezi ve amnezi şimdinin gerilemesine (geri katlanmasına), totolojik bir işleyişe, kekemeliğe, bağlanmaların unutulmasına, olayların

kalıcı çizgilerine bağlıdır. Şimdi, dünyayı ortak oluşları bulunmayan dışlanmış nesnelere dönüştüren parçalayıcı (*lytique*) bir mekanizma ve bir doğrama hareketi hâline gelir.

Tehlike

Sanayi sonrası çağın ağa bağlı anestezisi, şimdiki zamanın hâkimiyetiyle, güncelin her zamankinden daha yoğun, her zamankinden daha anlık kucaklanmasıyla yakından bağlantılıdır. Bununla birlikte, bu tür bir yoğunlaşma ve senkronize anların kaçak sunumu yoluyla şimdinin böylesi hızlanması, güncelin yaygın durağanlığı (*stasis*) varsayımına katkıda bulunur. Bu her yerde yapış yapış bir hâl alır. Pıhtılaşır. Her yerde, hızı arttıkça taşlaşır. Yaygın bir durağanlık ilan olunur ve onunla beraber gelecek olana karşı bir kayıtsızlık ortaya çıkar.

Zira doğruyu söylemek gerekirse artık hiçbir şey olmuyor. Artık hiçbir şeyin gerçekten olmaya vakti yok. Hiçbir şey belli bir süre içinde tam anlamıyla ortaya çıkamıyor ve dünyaya bir anlam verebilmek adına ona demir atamıyor. Zira eğer şimdinin hâlâ bir süresi varsa da, hiper-şimdinin artık hiç yoktur. O sadece güncelden, saf andan ibaret. Hiper-şimdi çağında, ânında yerini alan sıradaki olay tarafından zaten etkisiz hâle

getirilmeyen hiçbir şey olamaz. Boşa çıkmış, her seferinde birbirinden daha da ince parçalara ayrılan anların bu durdurulamaz seliyle karşılaştığımızda, kendimizi sular altında buluruz. Ama bu batışa öyle basitçe maruz kalınmaz. Bu batış aynı zamanda, hiper-şimdinin amnezi projesine doğru üstü örtülü bir bağlılık tarafından kışkırtılır. Bu bağlılık onu devam ettirir ve hattâ arzular. Kendini unutma, aslında senkronizasyon akışının sürükleyici gücünü terk etme yoluyla gerçekleşir. Böylece bizi donduran, bizi kaydeden ve ezeli-ebedi bir şimdide üstümüzü kaplayan mikro-parçalı bir zamanın bizi ele geçirmesine izin vermenin yollarını ararız. Sanayi sonrası toplumların, muzaffer enformasyon toplumlarının genel eğilimi "artık hiç zamanın olmaması" ise, bunun nedeni işlerin giderek daha hızlı ilerlemesi değil, zamanın gelecekten yoksun, bağımsız ve birbirinden kopuk ve tek, incecik bir iplikle (statik hiper-şimdinin, kökten güncelin ipliği) birbirine bağlı çok sayıda ânın içinde erimesidir.

Zamanın parçalara ayrılmasının hızlanışı zamanın kendisinin de hızlandığı anlamına gelmiyor elbette. Dünyanın bir günü hâlâ yirmi dört saatten oluşuyor. Fakat bu yirmi dört saat unutulmanın arafında kaybolmadan önce tam bir dikkat gerektiren çok sayıda âna bölünüyor. Zamanın ufacık doğranması ve kekemeliği aslında bizi kaçınılmaz şekilde sınırımıza, sonumuza götüren zamanın çılgınca uçuşunu unutmayı

ve savuşturmayı sağlayan bir simülakr yaratıyor.

Ancak bu durağanlığın kurulumu acısız olmuyor. Fedakârlıklar çağına geldik artık; parçalanmış hayatlarının giderek artan hızına dayanamayıp tükenmişlik sendromu (*burn out*) yaşayan sayısız insandan, sonlu-varlıklarını yansıtılmış-varlığın lehine zihinlerinden silerek kendilerini Ağa adak olarak sunan internet kafe ölümlerine... Esasında biz sonlu-varlık olarak yaşam süremizi, yansıtılmış-varlıkların paylaştığı toplumsal zamana, oluşların ortadan kalktığı anlık ve donmuş zamana feda ediyoruz.

Hiper-şimdinin durağanlığı hem bizi aşan hem de öte yandan bizi indirgeyen bir zaman inşa ediyor: geleceği ve geçmişi olmayan bir dünyanın su üstünde yüzen zamanı. Zamanın oku, tabiri caizse sürgün edildi. Oysa eğer zamanın bir yönü varsa, bu yalnızca yaşayanlar tarafından kavranabildiği ölçüde geçerlidir, zira bu yön ancak onların sonluluğunda gerçekleşir. Fakat hiper-şimdi, kendi payına zamanı ölü zaman hâline getirmek için zamanın açılımını mümkün olduğu kadar geciktiriyor, askıya alıyor. Ve hiper-şimdinin zehirliliği, tam da bu oluşun askıya alınmasında canlı varlığın kendi olumsuzlanmasına neden olan zamansal rezonansların bu yokoluşunda yatıyor.

Çünkü gerçekten de tempoya ayak uydurmanın imkânsızlığına eşlik eden bir canlılık tükenmesi; kendimizi son haberle, son arzuyla, son emirle, son

karşı-düzenle, son modayla, son müzikle, son filmle, son ünlüyle sürekli senkronize etmek zorunda kalmamızın getirdiği bir tükenmişlik var ortada. Dediğimiz gibi, bu unsurların kendi başlarına bir önemi yok, bunlar yalnızca akışı takip etmemizi, bir sonraki senkronizasyona erişmemizi sağlayan çeşitli kodlar ve şifrelerdir. Kaçırdığımız bir adım, kopan bir bağlantı geride kalmamıza yol açar. Bu yüzden Optimum'a ulaşabilmek ve yeniden senkronize olabilmek için çabalarımızı iki katına çıkarmamız gerekir. Senkronizasyon noktaları olarak hizmet eden unsurların anlamı, içeriği, amacı, kendi paylarına, neredeyse tamamen alakasızlaşır. Öyle ki, bu ögeler senkronize olmaktan başka hiçbir şey *ifade etmezler*.

Bu senkronizasyon noktalarının senkronize işlevlerini yerine getirebilmesi için gerçekten de kolayca tanımlanabilir olmaları gerekir. Ayrıca bilgi, görüntü ve ses akışları *kendi başlarına* bir anlama gelmeseler bile, yine de *sinyal vermek* zorundadırlar. Yansıtılmış-varlıkta halihazırda mevcut olanı harekete geçiren tetikleyici rolünü üstlenirler. Görsel-işitsel akışlar böylelikle azar azar çoktan ezberlenmiş anlamların basit etkinleştiricileri rolüne indirgenirler. Dolayısıyla ânın gösterisinde neredeyse hiçbir şeyin hakikaten kökensel, görülmemiş veya yenilikçi olduğu söylenemez. Her şey zaten çoktan verili durumdadır.

Dolayımsız olanın, apansızın arayışı aracılığıyla em-

peryal bir figür, duyusal olanı ele alarak ve onu şimdinin basit bir işaretine indirgeyerek içeri sokulur. Bu aynı zamanda senkronizasyon amacıyla zamanı düzene sokmak ve onu gittikçe daha fazla azaltmak için basit ögelere duyulan ihtiyaç aracılığıyla da yapılır. Yukarıda bahsettiğimiz *reboot*, bundan başka bir şey değildir: yeniden başlamak, aynı şeyi bir daha söylemek, yansıtılmış-varlık ile küresel ve senkronize durağanlık arasındaki evrelenmeyi en uygun şekle getirmek.

Sonuç olarak, dikkatimizi çekmek uğruna mükemmel bir biçimde şekillendirilmiş, anlık-nesnelerden kendini ayırma konusunda inatçılığı giderek artan bir beceriksizlikle karşılaşırız. Bu hiper-güncel, totolojik dünya görüşünden başka bir şekilde görmenin imkânsızlığı gitgide artar. Böylece, tekrarlama ve basitleştirme, muhafazakârlık ve duyunun optimizasyonuyla ulaşılan şimdinin zaferine katkı sağlar.

Dolayısıyla böyle bir optimizasyon, duyusal vektörler arasındaki işaret eden/gösteren alışverişlerin basitleştirilmesi şeklini alır. Keza, kültürel üretimlerin standartlaşmasının da başka bir görevi yoktur. Söz konusu olan, standartlaşma yoluyla homojen bir ideoloji inşa etmekten çok, duyuyu asgariye, yalnızca bir tanıma ve senkronizasyon işlevine indirgemektir.

Alışverişlerin basitleştirilmesi aynı zamanda çoğalmalarına müsaade ederek senkronize ağın daha da sıkılaşmasını sağlar. Çoklu görev mantığının ortaya

çıkışı, duyulurun kullanım prosedürlerini azaltmaya yönelik bu emperyal stratejinin yeni bir avatarıdır. Aynı anda birçok şeyle arayüz oluşturma ve neredeyse aynı anda birinden diğerine geçme yetisi, bilişimin yayılması sayesinde son on beş yılda gelişti. Başlangıçta bilginin otomatik işlenmesi mânâsına gelen ve neredeyse yürürlükten kalkan bilişim terimi, artık elektronik hesap makinelerine özgü bir teknikten çok, bireylerin gerçekle arasındaki genelleştirilmiş arayüz oluşturma prosedürü hâline geldi. Böylesi bir dispositifin etkisi hızla, neredeyse bir hegemonya seviyesine ulaştı. İlk "dijital yerliler" nesli zamansallığın fraktalizasyonunu tamamen içselleştirmiştir ve aslında çoğu zaman ulaşılmaz olan iletişim sistemlerinin ataletini deneyimlemiş önceki nesilden zaten farklı –senkronize olmayan– bir zaman deneyimine sahiptir.

Belki de, anların, yalnızca hiper-şimdinin durağanlığını ve yarattığı yapısal unutuşu sürdürmek amacıyla, basitleştirilmiş ve senkronize edilmiş işlemlerde değiş tokuş edilmek üzere arıtıldığı, çoğaltıldığı ve biriktirildiği zamansal kapitalizm çağına ulaşmışızdır. Şimdinin etkisi, sürekli olarak yeniden canlandırıldığından, istikrarlı olan bir hayali gerçeğe mümkün olduğunca yakın olmayı amaçlayan kesintisiz bir senkronize güncelleme içinde gelişir. Şimdinin diktatörlüğü yükselişiyle tüm deneyimi kısıtlar, onu kendini ânın ta kendisinde ifade etmeye zorlar; böy-

lelikle sürenin içerisine yayılabilme hakkını reddeder. Böylece deneyimi tüm oluşlardan ve karmaşıklıktan mahrum etmiş olur.

Bir oluşa doğru yönlendirilmediği takdirde anlık deneyimin tüketilmesi (yani yaşanması) gerçekten de imkânsızdır. Gerçekten de, her an kendi kendine yettiği müddetçe, hiçbir şey gelmediği ve bir yere gitmediğinde, tüm beklentiler ve ufuklar ortadan kalktığında ne hissedilmeli? Her şey zaten eskimişken ve durmaksızın kayıp giderken nasıl davranmalı?

Bir de eğer siyasetin temelinde "duyulur olanın paylaşımı" yatıyorsa, duyulur olan tam da siyasetin zamanı olan şimdiki zamanın saltanatı lehine tasfiye edildiğinde ne olur? Siyaset tamamen duyulur olanın paylaşımı olan bu kökten estetiğin üzerine kuruluysa, o hâlde hiper-şimdinin ortaya çıkışı kuvvetler haritasını yeniden çizer. Kültür endüstrisi kendini stratejik bir merkez olarak göstermeye devam etti. İşitilen ve görülen üzerinde bir tekel oluşturulmaya çalışılırken, duyunun üzerinde sürekli yenilenen ezeli-ebedi bir durağanlıkta olup şimdiyi yücelterek her şeyin sonunu inkâr eden senkronize topluluğa itaat eden bir hâkimiyet kuruldu. Hiper-şimdi ve duyulur olanın senkronize işlevine indirgenmesi yoluyla görme ve işitme yetileri ya da daha doğrusu gördüğünden ve duyduğundan yola çıkarak hareket etme yetilerine yavaş yavaş el kondu. Dolayısıyla bir siyaset olasılığı-

na da el konmuş oldu.

Enformasyon akışlarının yeğinleştiği ve her zaman görülecek ve duyulacak daha çok şeyin olduğu bir çağda pusuda bekleyen bir paradoks mevcut. Her şey gittikçe daha hızlı gelişiyor ama her şey yine de bir seçilemezliğin (*indistinction*) içerisinde donup kalıyor. Bu çelişkili gerçeklik, şimdiki ânı yaşamanın kaygısını daima taşıyan, ancak şimdiyi ölü bir zamana, duyulur olanın yakalanması ve senkronize değiş tokuşuyla kendini devamlı yenileyen bitimsiz bir hâle dönüştüren bir topluma aittir.

Gördüğümüz gibi, zamanın "ölüme bırakılması" bir gerçeklik yıkımı (*déréalisation*) değildir. Söz konusu olan aslında gerçeğe yabancılaşmaktan çok, oluşlara yabancılaşmaktır (tabii gerçek tam olarak da bu olmadığı takdirde: burada ve şimdi olan sabit bir nokta değil de, bu sabit noktaların birbirine eklemlenmesi ve onların *nedensellik ilişkisi* olduğunda). Dediğimiz gibi, ölüm kendisini siliyor. Giderek daha ulaşılmaz bir ufuk hâline geliyor. İktidarın gücü artık ölüme dayanmıyor, ölümü artık bir hüküm olarak telaffuz etmiyor. Düzeni korumak adına kullandığı ölümün tehditkâr havasını, zamanı tekeline alması sayesinde hayat üzerinde daha doğrudan bir hâkimiyet kurmayı tercih ederek onu terk ediyor, tahliye ediyor. Ölümün neden olduğu son entropi, ölümün de ötesindedir. Ölüm artık nihai sınır değildir. Ancak tem-

sil ettiği kargaşa, tüm yapıların ortadan kaldırılması, her şeyin yok edilmesi ve sona ermesi ölümün bile tutmakta gitgide başarısız olduğu vaatlerde varlığını sürdürür.

Sonlu-varlığın oyuklarında gizlenen bu korkunç entropisel vaat karşısında, durağan, hiper-dizilimli zamanın hâkimiyetini kutlayan, durmadan kendini tekrarlayan ve unutan, hiçbir şeyin asla olamayacağı bir Optimum'un muhafazakâr ve koruyucu sonsuzluğunu simüle eden yansıtılmış-varlıkların senkronize topluluğu ortaya çıkar.

Gerçeğin ve yaygın amnezinin üzerinde tepinilmesinin totolojik eşleşmesiyle karşı karşıya kalındığında, nesnelere değil, oluşlara dair bir düşünceyi yeniden etkinleştirmek acil hâle gelir. İki varlığı birbirine bağlayan eşleşmenin zehirliliği: İşte hiper-şimdi tam olarak budur. İnsanlık Ağı'ndaki değiş tokuşlar ve senkronizasyon hızlanıp yeğinleştikçe bu zehirlilik de artış gösterir. Hiper-şimdi şimdiyi iptal eder. Gölgesiz şimdi bir ezeli-ebediyettir. O, şimdinin sürekliliğidir.

3. Zamanın yer kaplayışı

Kendimizi gelmekte olan zaman üzerine sorgulayabiliriz; yani sonraki aşama üzerine. Şimdiden *sonra* ne var? 21. yüzyılın ikinci on yılını bitirdik ve durgunluk hâlâ devam ediyor. Bildiğimiz gibi iletişimsizlik bölgeleri ve İnsanlık Ağı'yla senkronize olmayan yerler giderek azalıyor. Zira İnsanlık Ağı dünyanın sonsuzluğuyla birleşme hayalini tamamlamak üzere. Bununla birlikte, Ağ bütün uzamı kapsamıyor. "Bağlı" aygıtlarımızı senkronize etmek için hâlâ zamana ihtiyaç var; etkileşim her zaman dolayımsız değil. Senkronize olmayan boşluklar veya en azından soluklar, hiper-şimdinin birdenbire kesildiği ara yerler hâlâ mevcut. Unutulmuş uzamlar, çöller, balta girmemiş ormanlar, dağlar, kırsal bölgeler, uçurumlar veya bozkırlar... Fakat uydularla çoktan erişilmiş olan tam-senkronizasyon sayesinde bu boş aralıklar azalıyor. Pek yakında tamamen ortadan kalkacakları veya göz ardı edilebilir hâle getirilecekleri konusunda neredeyse hiç şüphe yok. Öyleyse, "Şimdinin hızlanmasının ardından gelen aşama nedir?" sorusunu sormakta fayda var. Genelleştirilmiş Durağanlık artık gerçekten hız kazanamayacak duruma geldiğinde de kendini sürdürebilecek mi? Yoksa harekete geçmek ve savaşa girmek zorunda mı kalacak?

Şimdi şimdiden fazlasıyla yayıldı. Boyundan büyük işlere kalkıştı. Şimdinin imparatorluğu geçmişi ele ge-

çirmenin peşinde. Artık hiç ortadan kaybolamasınlar diye olaylara el koyuyor. Olaylar depolanıp sonsuza kadar bilgisayar hafızalarına hapsediliyor. Verilerin depolanması, hayat deneyimlerinin akışını potansiyel olarak sonsuz bir yenileme döngüsüne yönlendirir. 20. yüzyılın varlığı, henüz tam anlamıyla silinip gitmiş değil. Klişeler görünüşüne tanıklık edebilirken filmler ve kasetler tavrına veya sesine dair kanıtlar sunuyor. İnsanlar ölse de böylelikle yanılsama olarak varolmayı sürdürüyorlar. Onlara ait bazı kısımlar hayatta kalarak insanlığın kendisine ait kılmak istediği sözde-ezeli-ebedi bir zamana şimdiden dahil oluyor. Kısa süre sonra bu kaydetme mantığı, her an geri yüklenebilmesi adına insan hafızasını da ele geçirecek. Hiper-şimdi, o zaman varlığını sürdürebilmek ve bıkmadan usanmadan genişlemek için her türlü yokolma ihtimalini ortadan kaldıracak ve böylece gerçeğin güncel olan tarafından özümsenmesini tamamlayacaktır.

Öte yandan, büyük senkronizasyon teşebbüsü punk hareketinin kırgın sloganını altüst etti. *Gelecek Yok* (*No Future).* Bir zamanlar düzene ve toplumsal yapılara meydan okuma anlamına gelen bu tabir, şimdi tam tersine bu unsurları sağlamlaştıran bir etkene dönüştü. Modern çağ yansıtmaların çağıydı. Postmodern çağ durağanlığın ve taşlaşmanın devridir. Gelecek devir ise kendisini zamansal fagositoz (kendi kendini yeme) dönemi olarak ilan ediyor.

Şimdi zaman-yiyicidir.[12] Tıpkı Satürn'ün araların-dan biri tarafından tahtından edilme korkusuyla ken-di çocuklarını yemesi gibi, şimdi de o zamanı yutmak-tadır. Böylece şimdinin anlıklaşmasına, olan biten her şeyin ister istemez hatıraya dönüşeceği, yani sonsuza dek yeniden başvurulabilmesi için saklanması gere-ken tam-edimsel (*panactuelle*) bir istenç eklenir. Hi-per-şimdi mantığı bir kez daha, geçen zamanın aman-sızlığına ve onun aracılığıyla bizim dayanma, kalma ve sınırlarımızı aşma güçsüzlüğümüze karşı dikilir. Var-lığımızın bu kurucu iktidarsızlığının reddidir bu; her şeyi korumaya, her şeyi zihinde yeniden canlandırma-ya dair steril ihtiyacı doğuran iktidarsızlığın. Yeniden canlandırma, geçmişte yaşamak ve artık olmayanın anısında teselli bulmak için değil, aksine geçmiş şeyle-ri özümsemek ve onları şimdide sindirmek için vardır.

Tüm bunlar çekim gücüyle alakalı. Bundan böy-le, geçmiş yeniden güncelleniyor, gelecek artık yok ya da daha doğrusu artık *konuşmuyor*. Geride kalan yalnızca şimdidir. Senkronize topluluk tarafından ya-kalanan ama yine de uzantısı olduğu sonlu-varlıktan ayrılan dünyevi bir varlık olan yansıtılmış-varlığı, bir kara delik gibi kendine çeker.

Günümüzün ayrıştırılmış varlığı, hiper-şimdiden oluşan senkronize topluluk tarafından özümsenir.

[12] Bu konuda *bkz*. "The Corpus Clock": bir çekirge tarafından yenmekte olan zaman. (ç.n.)

Yarının, arttırılmış, hiper-bellek sahibi ve hatırlayamamakla lanetli varlığı, gerçek algısıyla giderek daha fazla iç içe geçmiş dış hatıralar sayesinde unutmayı ve geçmişi eninde sonunda (*in fine*) lağvedecektir. Geçmişe erişim, artık ne mesafeleri ne de süreleri içeren bir prosedüre dönüşecek. Öyle ki böyle bir geçmiş, olmuş olanı yokluğa geri koyma işlevini yitirecektir. Ufukta görüneceği gün hâlâ belirsiz olan, ancak bugünden itibaren transhümanizm tarafından vaat edilen ve çağrılan gelecek varlık, sonsuz senkronize akışlarda yayılmak için biyolojik ölümünü aşacaktır.

Herkes için ezeli-ebediyet ve ölümün nihaî reddi: İnsanlığın hayalindeki varış noktası gerçekten de budur. Öncelikle –ve zamanın şafağından bu yana– ölümün inkârı kendini neredeyse tüm kültürlerde mevcut olan ve tenin olağan işlerinden kurtulmuş ruhların korunduğu daimi bir dünya olarak anlaşılan öte dünya kavramı üzerinden ifade eder. Bundan böyle ölümün inkârı iki paralel eksende ilerleyecektir: şimdinin hiper temsili yoluyla üretilen ebedi simülakr ve sonlu-varlığın fiziksel ve biyolojik sınırlarına karşı teknolojinin yürüttüğü mücadelede.

Öte yandan transhümanist kehanetler ölümün inkârı teşebbüsüne hizmet etmelerinin yanı sıra, tuhaf bir biçimde çoktan modası geçmiş bir paradigmaya, bilimsel gelişmenin ve yeniliklerin sınırsızca yayılmasına bağlı bir modernlik paradigmasına da

aittir. Bu modern Bilim paradigması kendini sürekli revize eden, kendini aşan, sadece birkaç on yıl önce hayal bile edilemeyen ve sınırlarının dışına taşan alanlar açan bir disiplin olarak artık hiper-şimdi dünyasını tarif etmez. Zira insanlığın ufkunda yer alan, artık ilerlemenin sonsuzluğunun ve kalıcılığının hayali değildir. Belki de insanlık bu paradigmanın bir asırdır sürdürdüğü hegemonyanın etkilerinin altından bile kalkamayacaktır.

Böyle bir soya dahil olsun ya da olmasın, insan halihazırda deri değiştirmeye devam ediyor. Üstelik bu durum riskli, acılı ve de tehlikeli. Riskli çünkü hiper-şimdi tam olarak yansıtmadan yoksun, imkânsız varsayımların zamanıdır. Ayrıca, *orada* kalıp kalmayacağını veya böyle bir simülakrın ne kadar daha işe yarayacağını, insanların her şeyin bu denli hızlanmasına anlık yaşam yoluyla ne kadar daha katlanacağını ve sonlu-varlık ile yansıtılmış-varlık arasındaki ayrışmanın yabancılaştırıcı ıstırabına daha ne kadar dayanacağını araştırmak boşuna mı? Sonuçlarına çoktan maruz kalmaya başladığımız gerçek tehlikeyi ortaya çıkaran, böyle bir ayrışmanın varsayımıdır. Çünkü varlığın kendisinin dışına çıkarılması, bedensel ikame ve bireyin sonlu doğasına dair tartışmalar insan *sadeleşmeden* ilerleyemez.

Gerçekten de büyük "haritalama" girişimi veya insan haritacılığı çoktan başladı. Ancak insan kolaylıkla

modeli çıkarılabilecek bir arazi değil. Bu nedenle, çok karmaşık bir bölgeyle karşı karşıya kalan haritacının iki seçeneği var. Birincisi, yöntemini gözden geçirmek, analizini sıkılaştırmak ve modeline hakkını verecek şekilde haritalamasına devam etmek. İkincisi ise modelin kendisi üzerinde çalışmak, onu küçültmek, basitleştirmek, böylece temsiline tekabül edecek kadar kabalaştırmaktır. Aynı anda hem haritacı hem de arazinin kendisi olmak gibi imkânsız bir duruma düşen insanoğlunun şu an yaşadığı budur.

Her şey artık bize basit seçimler, işaret konulması gereken kutucuklar, demografik kategoriler, genetik miras veya kişinin kendini yakın hissettiği siyasi partiler şeklinde sunuluyor. Elbette, şu veya bu bilgiyi, hikâyeyi, akışı sevip sevmediğimizi bilmenin peşindeki Ağ'ın aralıksız taleplerini unutmamalı.

Talepleri basitleştirince yanıtlar otomatik olarak sadeleşiyor. Duyguların ve duyuların ifade edilişini azaltarak, duyguların ve duyuların kendisini de azaltıyoruz. Ancak insanın ölçülebilir bir işlevsel modele indirgenmesi, varlığını tutsak ve yalnızca iletilebilir olana mahkûm kılarak, afektlerinin ve düşüncelerinin *fiilen* indirgenmesi gibi büyük bir tehdit meydana getirir. Öyle ki, "kişi kendi düşüncelerini dahi tam anlamıyla söze dökemez".[13] O hâlde onları nasıl kodlayabiliriz?

[13] F. Nietzsche, *Şen Bilim*, Bursa: Asa Kitabevi, 2003, s. 158, §. 244. (Çeviri düzenlenmiştir. ç.n.)

Şimdinin, zamanın kayıp gidişindeki bu otoriter yayılımı karşısına bir zaman anlayışı veya daha doğrusu bir zaman sezgisi koyulabilir: Yaklaştıkça kendini gösteren veya aksine uzaklaştıkça izleri silinerek yokolan bir değişen manzara gibi, kayboluşunun her duyusal aşamasında kendini farklı gösteren, her seferinde bir rezonans, bir hatıra olan, bütün izlerin kesinkes kaybolmasına tekabül eden toptan unutuşa kadar yavaş yavaş kuvvetten düşen bir aşama.

Çünkü şeyler ve kişiler hâlâ yokolup gidiyor. Heykeltıraşlık görevine devam eden aşındırma, eşyanın ve varlıkların sonluluğunu şekillendiriyor. Tıpkı uzamsal kısmiliğimizi reddettiğimiz gibi zamansal kısmiliğimizi de reddediyoruz. Her zaman, her yerde olmak istiyoruz. Kendimizi olmayan-yer ve olmayan-zamanda bulmaya çalışıyoruz. Toplum şeylerin sürekliliğinin hayalini kuruyor. Durağanlığı (*stase*) düşlerken, ezeli-ebediyetini teminat altına aldığını düşünüyor. Oysa ki onun failleri sonludur; kısmi bir varoluşları vardır onların. Medeniyetler kayar, dönüşür, yıkılır ve yokolur. Bu gerçeği hep görmezden geldik. Şimdinin imparatorluğu bizi bundan vazgeçirdi. Bir perde oluşturarak eklemlenişlerin işlemesini engelledi. Esasında ağ biçimli Ezeli-Ebediyet ne olduğumuzu temelden reddeder: Son noktada birbirinden ayrılacak olan sonlu varoluşlara sahip olan oluş hâlindeki varlıklar.

Antik çağda kader insanların özgürce davranmalarını kısmen kısıtlıyordu. Ne yaparlarsa yapsınlar *fatum*[14] onları yakalayabilir, yollarına çıkabilirdi. Elbette bu iktidarsızlık mekanizması öncelikle düzenleme ve denetim organına hizmet ediyordu. Tanrılar ve kâhinler çağında küçük insancıkları aşan oyunların oynandığına inanılırdı. Oyuncaklarsa tam olarak insanlardı. Ancak bu, bireylerin her birini daha büyük bir dünyaya dahil etme ve onları kesinlikle aşan ama *kısmi olarak* yine de ilgilendiren oluşumlara dahil etme meziyetine sahip bir durumdu.

Ölümden uzaklaşma girişiminin emrindeki cephaneliğin ana silahlarından biri hâline gelen özgür irade kavramı aracılığıyla insanın ve yazgısının tamamen bireyselleştirilmesi bu kaderciliğe karşı durdu. Bireyin her şeye gücünün yetmesi (*omnipotence*), seçme ve eyleme özgürlüğüne hakikaten sahip olması demektir. Oradan sonrası da, Anglosaksonların dediği gibi: *Sky is the limit* (sınır gökyüzüdür). Ölümü baştan savmak, senkronize olduğumuz müddetçe, kendi sınırlarımızın itici gücü ve bitmek bilmeyen talebi yoluyla yazgımız üzerindeki hâkimiyetimizi koruduğumuz, *her şeyin* mümkün olduğu ve başımıza kötü

[14] Roma mitolojisinde kaderi simgeleyen tanrısal varlık. *Bkz.* Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1972, s. 142. (ç.n.)

hiçbir şeyin gelemeyeceği hissini uyandıran senkronizasyon yanılsaması ile sağlanır.

Hiper-şimdi bizi artık her birimizin *geçici* ezeli-ebediyetine ikna etmeyi başardı. Yokolacağımız güne kadar hepimiz bengileştik; ezeli-ebedi olduk. Ölümlüğümüz gittikçe azalıyor. Hiç duraksamadan, geçiş süreci dahi yaşamadan ezeli-ebediyetten gölgeye ya da ölüm yerlerini ve sessizliği örten perdenin ardına geçiyoruz. Ölüm artık cisimleşmiyor. Sonlu-varlıktan, ölümlülükten uzaklaşma, onu yok sayma, gerçekten de daima bedeni yönetmeye meyilli olmuş toplumumuzun bedenle ilişkisinin evrimi üzerinden kendini gösteriyor (hastalıkların, psikolojik bozuklukların ve sendromların idaresinden, kıllanmanın kontrolüne ve hattâ kozmetik cerrahi, protezler ve dövmelerle bedeni resmen yeniden şekillendirmeye kadar). Bedenin böylesi simgesel bir inşası onu tam da istikrarsızlığında ve yine de onu kuran geçici karakterinde reddeder. Bunun karşısına hijyeni, sağlığı, gençliği yani bir soyutlamayı, bir ezeli-ebediyeti koyuyoruz. İnsan bedeni her türlü olağanlıktan (*contingence*) sıyrılarak görkemli bir beden hâline geliyor.

Hiper-şimdi bir uyuşturucudur. Kişiyi kendini unutmaya sürükler. Ânın ve gündelik hayatın bir sığınak olarak hizmet ettiği ve tepinme ile tekrarın, gizlendiği günden bu yana hiç bu kadar korkutucu olmamış olan ölüm korkusunu kovmaya çalışan ritü-

eller hâline geldiği, küçük boşlukları olan bir dünya görüşünü bize dayatır.

Ölümün savuşturulması görevi uzun süre boyunca iki kurum tarafından üstlenilmişti: biri öte dünyaya geçişi sağlayan kutsal kurum, diğeri ise ölmüşün varlığını soyunun devamı üzerinden sürdüren laik kurum. Ayrıca, çok eski zamanlardan beri ve hattâ şimdi bile, ister bir imparatorluğa, ister bir servete veya yalnızca deniz kıyısındaki basit bir yazlık eve uygulansın, hanedan mantığına büyük önem verildiğine tanıklık ediyoruz. Bir mirasın yaşatılmasında ve altsoyların bu mirastan yararlanmasında teselli aramak bir yanılsamadır oysa. Bu hiçbir ölümsüzlüğe kapı açmayacaktır. Bu davranış, sembolik bir bakış açışıyla ve bulanık bir "gelecek kuşaklar" fikri üzerinden bakıldığında takdire layık olsa da, kaçınılmaz yokoluşumuzu hiçbir şekilde düzeltemez.

Miras bırakma niyetiyle servet toplamak ne kadar naif ve gülünç görünse de bu metnin başında bahsedilen dondurulmuş (*cryonisé*) zenginler ustalıkla kaderlerinin önüne geçmeye çalışıyor, buzdan bir lahit içinde sabırla uyanmayı bekliyorlar. Çocuklarımız bizim için hiçbir şey yapamaz. Genetik mirasımı aktarabilmem kendi yokoluşumdan sağ çıktığım anlamına gelmez. Zira bu mirasın kendisi parçalanmaya ve öyle ya da böyle son bulmaya mahkûmdur. Yani benim sonumu savuşturabilecek hiçbir halefim yok.

Sonum geldiğinde, her şey bitecek. Eğer hafızam ve fikirlerim hâlâ yankılanıyorsa, eğer onlar aracılığıyla bu dünyadaki varlığımı biraz daha sürdürebiliyorsam bile, bunun pek bir anlamı yok. Çünkü er ya da geç beni tanıyanlar ve sevenler sırayla ortadan kaybolduğunda, her şey yıkıldığında ya da kızarmış Güneş insanlığın terk etmeyi başaramadığı Yeryüzü'nü artık ısıtmadığında bütün bunlar da yokolacak. Proust'un dediği gibi: "Ezeli-ebedi süre eserlere, insanlara olduğundan fazla bahşedilmiş değildir."[15]

Genel senkronizasyon benim sonlu-varlığım ile senkronize topluluğa boyun eğmiş dünya arasında kuvvetli bir tam dayanışma yanılsaması oluşturur. Böyle bir dayanışma bu dünyaya bütünüyle dahil olma becerimde bir çarpıklık yaratır. Kendi sonumu, yani kendi dünyamın ve kendi tarihimin sonunu Dünya'nın ve Tarih'in sonu olarak gören bir inanç, bir hurafe üretir. Küresel, kozmik oluşumun hayatlarımızın küçültülmüş ölçeğiyle bir tutulması, yansıtılmış-varlığın sonlu-varlık üzerindeki hâkimiyetinin güçlü bir işaretidir.

Kaç sahte peygamber dünyanın sonunun yaklaştığını söyledi, Tarih'in sonunu ilan etti, felaketlerin ve afetlerin eli kulağında olduğunu öngördü? Kaçı her

[15] "Hiç şüphesiz, kitaplarım da bedensel varlığım gibi günün birinde mutlaka ölecekti. Ama ölüme razı olmak gerekir. Kendimizin on yıl sonra, kitaplarımızın da yüz yıl sonra varolmayacağını kabulleniriz. Ezeli-ebedi süre eserlere, insanlara olduğundan fazla bahşedilmiş değildir." Marcel Proust, *Kayıp Zamanın İzinde 7, Yakalanan Zaman*, Yapı Kredi, İstanbul, 2002, s. 406.

şeyin sonunu kendi hayat süresine dahil etmeye çalıştı? Benliğin dışmerkezliliği ve yansıtılmış-varlığın senkronize firarı, kendini dünyanın ta kendisi olarak hayal eden bireyde kafa karışıklığı yarattı. Dünyanın sonu pekâlâ gelebilir, hakikaten de bir afet patlak verebilir. Fakat böyle felaketleri çağıranların gerekçeleri, nesnel analizlerden çok bu insan-dünya karmaşasında aranmalıdır. Dünya şimdilik burada, ancak her şey eninde sonunda kaçınılmaz olarak sona erecekse, geleceğe dair hiçbir şey öngörmemeliyiz.

Benedetto Croce, "Tarih daima çağdaştır," der. Geçmişi bugünün bakışıyla ele alır. Onun bu görüşünden hareketle Yeryüzü'nün bütününün tek bir bakışla kavranabileceği iddiası geliştirebilir. Ama bizim "zamansal/fani bakışımız" iklimlerin, medeniyetlerin ve türlerin evrimine katkıda bulunan olaylar tarafından her yandan geride bırakılır.

Tarihin sona erdiğine ya da dünyanın sonunun yaklaştığına inanmak çimlerin büyümesinin çıplak gözle takip edilebileceğine inanmaktan daha az yanıltıcı değildir. Bu olayların yaşandığı zamansal rejimler bizim hayat tecrübelerimizden farklıdır. Kesin çizgilere sahip bir çağda yaşadığımızı söylemek çoğunlukla safça bir zaman-dışılığa (*intemporalité*) yani ölümsüzlüğe dahil olmaya çalışmak anlamına geliyor. Tarihsel olgunun yalnızca kısmi bir işlevi bulunur. Yankısı (*résonance*) dahi sınırlı ve sonludur. Her şeyin sonunu ön-

görmek aynı zamanda kişinin kendi ölümü karşısında artık yalnız hissetmemesi anlamına da gelir.

Ama ölüm korkusu kişisel bir duygu değildir, bu küresel bir düş (*fantasme*), genelleştirilmiş bir nevrozdur. Elbette somut bir veriye dayanır: sonumuz, hepimizin sonu. Senkronize toplum, ölümü hiçliğin ürkütücü gölgesine göndererek onu gizlemeye (*dissimuler*) çalıştı. Kendimizin ve her şeyin sonuyla yüzleşmeyi bir türlü beceremedik. Cenneti, her şeyin en mükemmel şekilde çözüldüğü o tanrısal yeri tamamen reddetme cesaretine asla sahip olamadık ama bu fikre tam anlamıyla katılamadık da. Buysa bizi bir şeylerin tam olarak hallolmadığına dair endişe verici bir izlenime doğru itti. Her şeyin nihai bir amacının temsili böylece varolanın (*existant*) arafına itildi. Bunun için ona imkânsız bir uzam hazırlandı: korku (*terreur*) uzamı.

Ezeli-ebedi, anlık ve sınırsız olduğunu düşleyen bir topluluk, hezeyanlı bir topluluktur. Senkronize Ağ işte tam olarak budur. Kendi sonumuzu unutmamızın matrisi olan senkronize bir topluluktur; yani şimdiki zamanın ortak kullanımıdır. Ancak, böyle bir inkâra kapılmış bu tür bir örgüt insanın temel ihtiyaçlarını karşılamaya uygun bir siyaset geliştiremez. Bu, ölüm karşısında bir teselli ihtiyacı değil, tam tersine ölümlü oluşun onaylanmasına duyulan bir ihtiyaçtır.

Gerçekten de yansıtılmış-varlığın soyut ve ezeli-ebedi dünyası (işaretler/göstergeler dünyası) ile karşı

karşıya kalındığında, sonlu-varlığın içinde geliştiği ve içinde dağılamayacağı duyulur, sınırlı ve kısıtlı dünyayı yeniden doğrulamak gerekli hâle gelir. Zira eğer sonlu-varlığın kendisi bir çokluk olarak kabul edilebiliyorsa, bir bakıma hesaplanamaz sayıda tecrit edilmiş ve birbiriyle ilişkili unsurlardan oluşan sonsuz bir dünyaysa bile yine de birey (*individu*) denen bu tuhaf birliğin içinde yer alır. Ben sonlu olan "kişi"yim. Ben sonlu olanım, bir sonluluğun yer-tutucusuyum/vekiliyim (*lieu-tenant*).

Etime saplanan bir bıçak, yalnızca metalik bileşenler ve organik dokuların moleküler olarak yeniden-düzenlemesiyle (*réagencement*) birlikte bir enerji aktarımı gerçekleştirmez. Bu bıçak canımı acıtır ve *benim* kanımı döker. Sonlu-varlık, sonsuz dünyadan çekilen ve ortak bir oluş tarafından belirlenmiş bir maddenin yakalanması, tutsak edilmesidir (*captivation*). Bununla birlikte bir birey, kendisini köksel varlığına indirgeyemez.

İster istemez eğreti olan kendi oluşumumuz ile bizi harekete geçiren, eylemlerimizin çoğunu tanımlayan, afektlerimizin büyük bir kısmını yöneten ve neredeyse varlığımızla karıştırılma noktasına gelecek kadar öncelik kazanan toplumsal ve kültürel varlık arasında, varoluşumuzun her ânında işleyen bir eklemlenme vardır.

Ama işte karşınızda senkronize kuvvetlerin kış-

kırttığı yansıtılmış-varlık, şimdi imparatorluk hayalleri kuruyor. Ezeli-ebedi olmak, her an her yerde bulunmak ve her şeyi bilmek istiyor. Kendisini sonlu-varlığın aşkınlığı sanıyor; oysa ki öyle değil. Acı, zevk ve neşe, ancak hiçbir Ağ haritacısının asla modelini çıkarmayı başaramayacağı bir beden aracılığıyla hissedilebilir.

Şimdinin gölgesi

Durağanlık rejimi, nesneler ve onların görünüşlerinden büyülenen bir varlık biçimini teşvik eder. Dünyadan dışlanmamak uğruna her ne pahasına olursa olsun olaylara ayak uydurmaya çalışır ve diğer her şey gibi, kendisini gerçeğin üzerindeki tek etki kaynağı olarak gösteren bir akımın hiper-gücü tarafından tuzağa düşürülerek kontrolden çıkar. Ancak Durağanlığın hâkimiyeti, şimdinin anlıklığı bir kader değildir. Bu bir istençtir – dağınık ve çok biçimlidir belki, ama yine de istençtir. Ayrıca ona karşı çıkılabilir. Şimdinin başka kavranışları mümkündür ve ona kendi imparatorluğunu reddettirmeye ve güncel olanın amansız mekaniğini durdurmaya hazırdırlar. Bölünmüş varlığın her iki tarafına bir engelleme stratejisi ve her şeyin her şey üzerine katlanmasına, güncelin ve büyük totolojik se-

çilemezliğin zaferine karşı başlayan bir mücadeleyi harekete geçiren bütün bir eylemler ağı yerleştirilebilir.

Modernlik, ilerleme öğretisi *aracılığıyla* şimdiyi geleceğe dair vaatlerin tomurcuklanma ânına çevirdi. Postmodernlik, "zamanın okunu" engelleyen bir çoklu-anlamlı oluşlar bağlamına yakalanmış ânın bir okumasını sundu. Ancak bizim dünya deneyimimizi şimdi ve burada yönlendiren bu paradigmaların hiçbiri değildir. Hakiki bir yansıtma, bir perspektife yerleştirme yok artık. Her şeye kendi dışında hiçbir şeyi açığa çıkarmayan bir hiper-şimdi tarafından karar veriliyor ve her şeyi yine o göz önüne seriyor. Hiper-şimdi çılgın bir tüketim yığınının merkez üssü. Ancak şimdi, hiper-şimdi değildir. O, âna indirgenmez. Kendi süresi, rezonansının süresi kadardır. Şimdi daima birbirine zıt iki gölgeyle örtülüdür, bunlar biri geçmiş, biri gelecek olan iki güneşin yansımalarıdır; şimdi de aralarında durur ve her ikisine de durmaksızın gönderme yapar.

Biz şimdide yaşamıyoruz, *anda* yaşadığımız hiç söylenemez; en doğru tabir şimdinin gölgesinde olacaktır. Şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek rezonansların ifadesinin ve genişlemesinin düğüm noktasıdır. O, geleceğin hayal meyal göründüğü ve geçmişin çiçek açıp çağdaş dünyayı tohumlayabildiği zamansal uzamdır, bu da kendi orijinal varolmayışının dışına atılmasından kaynaklanan geçmişi güncelleme mantığının tam

tersidir. (İlla hatırlatmak mı lazım? Geçmiş *artık yok*.) Bu tür bir mantık tam olarak bir ölüm mantığıdır: Güvenilmez, belirsiz ve nihai karakterini yadsıyarak canlıyı inkâr eder. Ölüme mahkûm olduğu ölçüde canlıyı inkâr eder. Ve canlının ölümlü bileşenini inkâr etmek, tüm yoğunluğunu ondan çekip almak, onu ayna gibi pürüzsüz ve soğuk bir yüzeye çevirmek anlamına gelir.

O hâlde burada yapılacak bütün bir öte-değerleme (*transvaluation*) çabası var. Gerçeğin kalınlığını yeniden keşfetmeli ve yalnızca iletilebilir ve senkronize edilebilir bir veri demeti içeren kaydetme yüzeyiyle yetinmemeliyiz. Altında yatanı bulmak için üzerini örten kumu kaldırmak lazım. O zaman mesele, hiper-şimdinin baskılarına direnen dünyayla bir ilişki kurmaktır: güncelle olduğu kadar yankılarının ulaştığı yerlerle de kurulacak bir ilişki. Ölümü yaşam zincirindeki yerine tekrar yerleştirmeli ve hepimizin yokolmaya mahkûm olduğu gerçeğini kabul etmeliyiz.

Ölümlülüğünü kabullenerek yaşamak, çağdaş hedonist yorumun önerdiği gibi mevcut ânı yüceltmek değildir kesinlikle. Tam tersine, hayatının enginliğini sürekli göz önünde bulundurarak, onu önceki çağlara ve yüzyıllara karşı bir perspektife yerleştirmektir. Ve bu, onu önemsiz kılmak ve her şeyi belirsiz bir girdapta (*maelström*) yutmaya hazır, hain bir dalganın biriktirdiği bir oluşlar akışına boğmak anlamına gelmez. Aksine bu her şeyi –olaylar zincirini, büyük

Tarih'i, jeolojiyi ve hattâ iklimsel dalgalanmaları– sınırlı yaşam sürelerine, çoktan ortadan kaybolmuş kısmiliklerin yerine geçen ve henüz ortaya çıkmamış başkalarından önce gelecek olan kısmiliklere indirgemektir. Ezeli-ebediyete, eşyanın kalıcılığına karşı durmaktır. Yalnızca nesneleri ve durumları değil, aynı zamanda akışları, süreçleri ve stratejileri hedefleyen bir düşünceyi yeniden harekete geçirmektir. Uzakların düşüncesi, ölen ve doğan şeylerin düşüncesi. Güneş "sistemi"nin ya da ulusların nesnelerden daha kalıcı olmadığını kabullenerek, nesnelerin oluşlarını yeniden kaydetmek gerekiyor. Gelişim ve oluş hâlindeki şeylerin uzlaşımsal ve kısmi olarak sabitlenmiş temsilleri var yalnızca. Bu nedenle dünyanın ve içindeki varlıkların geçiciliğini de kabullenmek lazım.

Oluşların taşıdığı bu tür bir düşünce kendini her zamana ve her yere yansıtır. Kendini geçmişle, artık olmayanla sınırlamaz. Geleceğe yönelik tahminlere, tasavvura izin verir. Tarihi ve fosilleşmiş zamanları sorgular, çünkü üzerlerinde etkisi vardır. İkiye bölünmüş varlığı şimdinin kıskacından kurtarırken onun yaşamın zamansallığını, sonluluğunu kabullenmeye zorlar. Şimdinin nihilizmine ve onun tutarsızlığına karşı çıkarak, sonlu-varlık ile yansıtılmış-varlık arasındaki eklemlenmenin verimliliğini geri kazanma eğilimi gösterir. Böylelikle, o ânın belirli bir düşüncesini, her zaman ileriye, sonraya ve başka yerlere uza-

nan oluş hâlindeki bir dünya lehine etkisiz hâle getirir.

Artık nostalji, melankoli ve ölüm korkusuyla yaşamamıza izin verilmiyor. Şimdinin imparatorluğundan sürgün edildi hepsi. Bununla birlikte ikiye bölünmüş insanda bu bölünmeyi oluşturan kurucu engelleri ortaya çıkarmaya yardımcı oluyorlar. Zira oluşlara bağlı bu tür hisler, siyasal ve varoluşsalın asenkron (zamanuyumsuz) zamanlarını tek ifade edebilen çapraz işlevlerdir.

Örneğin melankoli artık gerçekliğin dünyasına inanamayarak ve kurgunun dünyasında ne arayacağımızı ya da ona ne söyleteceğimizi bilmeden içine gömüldüğümüz bir bataklıktır. Ama bu da edimsel ile potansiyel arasında, gelmiş ve gelecek olan (*a-venir*) arasında bir iç hesaplaşmanın işaretidir.

Sehnsucht, *Saudade*, *Wanderlust*, *Fernweh*.[16] Oluşları kavramayı sağlayan pek çok yabancı sözcük: nostalji, ruh sancısı, melankoli, dünyayı görme hevesi, arzu. Romantizm akımın geliştirdiği belli bir fikri yeniden keşfetmeli ve ağa bağlı post-endüstriyel dünyamızla ilişkilendirmeliyiz. Dünyada olmanın, enginliğin ve ezeli-ebediyetin karşısında ufacık ve geçici hissetmenin kederini ve coşkusunu artık inkâr etmemek için kendimizi yüreklendirmemiz gerekiyor. Gözleri sonuna kadar açılmış sonlu-varlığımızı dünyanın enginliğiyle yüzleştirmeli ve başka diyarlara, uzaklara dair düşünceler üretmeliyiz.

[16] Özlem, yalnızlık, seyahat tutkusu, uzaklaşma arzusu. (ç.n.)

Melankoli, *Sehnsucht*, *Fernweh* ve *Wanderlust* aracılığıyla, nesnelere ve varlıklara olduğu kadar yokluklara, yansıtmalara ve hayaletlere de yönelik bir dünya ilişkisi kurulur. Dünyayı görme arzusu, bir tavsiyeye dönüşmeden önce yalnızca bir histir. Bu uzaklardan gelen bir çağrı, bilinmeye duyulan özlemin gücüdür. Bu anlamda, anti-turizmdir. Turizm aynı ritüelin tekrarıdır; daima benzer olsa da *farklı şekillerde* tekrarlanır. Bu onun "farklılığın bir ritüeli" olduğu anlamına gelmez. Aksine o, "özdeş olanın ritüelidir"; zira biriktirilip sermayeye dönüştürülebilmek, yani her zaman her yerde olmak isteyen dünyevi varlığın her yerde bulunma hayalini büyütebilmek için farklı bir yol gerektirir.

Bununla birlikte dolayımsız olanın, şimdi ve buradanın deneyimi, oluşma hâlindeki afektler ve her an içimizden geçen başka yerler ve dışarısı olmadan işleyemez. Gerçek dünyanın neredeyse silinmiş bir izi var, şimdinin üzerine inşa edildiği harabelerle dolu, sudaki bir iz. Bu sudaki iz (*sillage*), bu belirsiz afektler, neredeyse silinmiş bu izler (*trace*) yine de şimdinin tersinin parlamasına izin veriyor. Bu belki de bir evin, bir sokağın, bir yasanın gizli nedeni.

Şimdiki zaman deneyimimiz içinde beraber varolan ve birbirine geçmiş birçok zaman, birçok mekân bizi durmadan delip geçiyor. Bunu söylemek gerçeği inkâr etmek ya da onu ilk belirdiği âna özgü, hiçbir gerçek tözü olmayan boş bir kabuktan başka bir şey olmadı-

ğını ileri sürmek değildir. Bu, *gerçekdışı olanı* (geçmiş, gelecek olay veya gerçekleşmiş olabilecek, belki de başka yerde gerçekleşmiş olan olay), kendisinden başka bir şey olmasaydı dilsiz kalacak olan gerçeğin *modülatörü* olarak yeniden kurmak anlamına gelir.

Böylesi bir modülasyon (kipleme) merkezden uzaklaşma hareketi olarak anlaşılmalıdır. Bu, şimdinin delice çekimine karşı verilen bir mücadeledir. Bize kendi sonumuzu, kaybettiğimiz, unuttuğumuz şeyleri, kalbimizi kırmış veya mutlu yaşansa da artık geçmişte kalan aşkları hatırlatır. Bu bizi farklılaşma (*différenciation*) sürecine götüren bir kuyuya dalmaktır. Nostaljinin böyle bir işlevi vardır; oluşların deneyimidir o ve bazen acı vericidir. Artık olmayanın, insanın geri getirmek istediği bir şeyin deneyimidir. Ama aynı zamanda yer kaplamanın, anlamın ve mesafelerin deneyimidir. Bu nedenle ağır başlı ve yumuşaktır. Bizi başka yerlere götürür. Oysa başka yerler artık neredeyse hiç varolmamaktadır. Senkronizasyon onları yavaş yavaş yok etti. Her şey uyumlu, her şey ahenk içinde çünkü her şey senkronize.

Senkronize topluluk bize kendine has ritmini dayatıyor, şimdiki anların verdiği doygunluk hissiyle yaşanan sersemletici ve baş döndürücü ritmini. Ancak şimdiki zamanın, küreselleşmiş değiş tokuş ve bilgi sistemleri ve bunların her yerde bulunan kişisel ve mobil alıcıları *aracılığıyla* ortak şekilde yerleştirilme-

si, mutlaka açıkça belirlenmiş bir grubu ifade etmez. Böyle bir grup aslında olamaz. Son kertede asla "belli bir topluluk yoktur, yalnızca topluluk vardır". Ayrıca daimi bir evrensel senkronizasyon zorunluluğu kendisinden ötürü çöker. Bir araya getirme, bir iletişim alanını ve değerleri paylaşma artık büyük bir jest olmaktan çıkarak yeniden ortak bir deneyim *aracı* hâline geliyor. Bu sayede onu asenkron bir ortak alanla değiştirmek mümkün.

Topluluğun asenkron alanı yansıtılmış-varlık ile sonlu-varlığın aralarındaki dengeyi yeniden buldukları yer. Birinin diğerinden kaçış hareketini durdurduğu veya en azından hafiflettiği yer. Bu alan, artık senkronize akışlarda boğulmuş olsa bile, varlığını daima somut olarak sürdürmüştür. Bu doğumun ve ölümün paylaşılmasının, sınırlarımızın gerçekliğini bir araya getirmenin uzamıdır. Bu zaman dilimlerinin, biyolojik saatlerin ataletidir. Asenkronlaşmak, gerçeğin ataletinde, iki güncelleme/edimselleşme ânı arasındaki gecikmede yaşamaktır. Ancak bu gecikme boşuna veya sonuçsuz değildir. Aksine, verimlidir, çünkü oluşların şekillendiği ara zamanı içinde barındırır.

Asenkron uzam, çoklu bir uzamdır. Tanımı gereği tecrit edilmiş, parçalara ayrılmış, gizil, ânın yasalarından saklanmış bir zaman-mekân kısmilikleri topluluğudur. Bunlar daha önce de söylediğimiz gibi ulaşımı zor coğrafi bölgelerdir, fakat aynı zamanda fa-

aliyeti hiper-şimdinin buyruklarına göre şekillenmeyen insan alanları, laboratuvarlar ve özerk bölgelerdir. Bunlar asenkron bölgelerdir, *kendine has süreleri* olan bölgeler: Heterotopyalar[17] ya da daha doğrusu *heterokroniler*.[18]

Zaman verileni yeniden dağıtabilen, bilinenin üzerine bilinmeyeni geri katlayabilen, edinilene belirsizliği yansıtabilen hareketli bir boyuttur. Böylece zaman, zarların yeniden fırlatıldığı, gerçekliği yapılandıran ve belirleyen vektör hâline gelir. Böylelikle örneğin şimdinin, geleceğin geçmişi olarak anlaşılabileceği karmaşık bir zamansal ilişki örer. Alman yazar W. G. Sebald, *Austerlitz* isimli romanında Brüksel'deki Adalet Sarayı'nı örnek göstererek "Bu büyük boyutlu yapılar yıkımlarının gölgesini şimdiden yansıtıyorlar; onlar en başından beri gelecekteki harabe hâlleri göz önünde bulundurularak yapıldılar," diye yazmaktadır.[19] Sebald, düzenli ve sabırlı bir arşivci olarak geçmiş ve gelecek dünyanın dehşetini şimdiden gözlemliyor. Onun çalışmalarında tuhaflar, unutulanlar ve artıklar kendilerini üreten banalliği delip

[17] Michel Foucault'nun geliştirdiği bir terim olan heterotopya gerçek bir mekânın içerisinde bulunan birden fazla zaman ve uzam içerisindeki bölünmüş, homojen olmayan yerler anlamına gelir. (ç.n.) *Bkz.* Michel Foucault, *Seçme Yazılar 2 - Özne ve İktidar*, Ayrıntı, İstanbul, 2014, s. 295.

[18] Canlıların embriyonik safhadan erişkin safhaya geçiş süreçlerinde diğer (yakın) türlerden canlılara göre zamansal farklılıklar yaşanması. (ç.n.)

[19] W. G. Sebald, *Austerlitz,* çev. Gülfer Tunalı, Can Yayınları, İstanbul, 2008.

geçiyorlar. Güncelin, gündelik olanın kavranması, bizi çevreleyen dünyanın günün birinde yokolmaya mahkûm olduğunu, her şeyin güvencesiz olduğunu, fakat bizim yine de burada, şimdi, sanki kaybolup gitmiş antik dünyaların üstüne şeffafça bindirilmişiz gibi varolmayanın üzerinde durduğumuz inancını hiçbir şekilde maskelemez. Ayrıca, hiçbir şey gerçekten öngörülemez ve hiçbir şey sonsuza dek verilmez.

Bu inanış, kurgunun dünyayla ve şimdiki anla ilişkimizi yeniden tanımladığı, varlığımızı artık yansıtılmış-varlığımızı teselli etmek için tasarlanmış bir Onaylama Ağı içine değil fakat çıplak, boşluk ve hiçlik rüzgârlarının dövdüğü, uçurumla çevrili bir yere yerleştiren, hem sakin hem de huzursuz bir duruşun tam örneğidir.

Eğer bir gün ölüm ortadan kalkarsa yine de kendi sınırlarımıza göre düşünmek zorunda olacağız. Ve eğer gün gelir sınırlarımız da kalkarsa, o zaman bugün sahip olduğumuz gibi bir toplum tipi üzerinde meşru hak iddia edebilecek miyiz? Zira o gün geldiğinde toplum, bu gerçeklikle uyumlu olacak. Ama daha önce değil. O zaman, dönüşeceğimiz yeni tanrılar için tasarlanmış, devasa bir Olympos gibi inşa edilmiş bir dünya belirecek. Bu dünyada Ezeli-Ebediyet'in sıkıntısını entrikalar, güç hezeyanları ve zayıflarla karşıtlarının yok edilmesinden başka hiçbir şey dindiremez olacak.

O günü beklerken, şimdinin gölgesinde yaşamamız gerekiyor, yani ölümün gölgesinde.

Ben sonluyum. İşte belki de öne sürebileceğim yegâne önerme bu. Ancak belki de artık daima ifade etmiş olduğu şeyi ondan daha iyi ifade etmiyor. Ölüm gitgide arka planı terk ediyor. "Öleceğim," demek ya da dosdoğru "Ben ölümlüyüm," demek artık o kadar kolay değil.

pankitap.com
panyayincilik
PanYayincilik
PanDukkan
ISBN: 978-625-8345-04-9